

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

ІСТОРІЯ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Методичні рекомендації
до вивчення дисципліни (для здобувачів першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти спеціальності 291 «Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії» освітньої програми
«Міжнародні відносини та регіональні студії»)

Електронний ресурс

Рецензенти:

Б. М. Боднарюк – доктор історичних наук, професор, професор кафедри всесвітньої історії Чернівецького національного університету імені Ю. Федьковича;

Ю. П. Волосник – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри історії Східної Європи Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

*Затверджено до розміщення в мережі Інтернет рішенням Науково-методичної ради
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
(протокол № 8 від 28 березня 2025 року)*

- I-90 **Історія міжнародних відносин** : методичні рекомендації до вивчення дисципліни (для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» освітньої програми «Міжнародні відносини та регіональні студії» [Електронний ресурс] / уклад. С. І. Лиман. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2025. – (PDF 47 с.)

Методичні рекомендації до вивчення дисципліни розроблено для студентів Навчально-наукового інституту «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу» за спеціальністю «Міжнародні відносини». Видання містить програму, інструктивно-методичні матеріали до семінарських занять, завдання для самостійної роботи, перелік екзаменаційних питань тощо. Матеріали навчально-методичного комплексу мають допомогти студентам під час вивчення основних тенденцій та проблем історії й еволюції міжнародних відносин від давнини до 1945 р., особливостей формування міжнародних відносин як системи, що має свої власні закони, завдання, еволюцію.

УДК 327(091)(072)

© Харківський національний університет
імені В. Н. Каразіна, 2025
© Лиман С. І., уклад., 2025

ЗМІСТ

Вступ	4
1. Тематичний план курсу	6
2. Програма навчальної дисципліни	8
3. Лекція як вид навчальних занять	13
4. Інструктивно-методичні матеріали до семінарських занять.....	14
5. Завдання для самостійної роботи	28
6. Методи навчання	29
7. Методи контролю	30
8. Схема нарахування балів. Критерії оцінювання	30
9. Перелік екзаменаційних питань	33
10. Рекомендована література	37
11. Основні терміни та поняття	43

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Історія міжнародних відносин» є професійно орієнтованою складовою освітньо-професійної програми «Міжнародні відносини та регіональні студії» підготовки освітнього ступеня бакалавр спеціальності СЗ «Міжнародні відносини»

Мета викладання навчальної дисципліни – вивчити основні тенденції та проблеми історії й еволюції міжнародних відносин від давнини до 1945 р., особливості формування міжнародних відносин як системи, що має свої власні закони, завдання, еволюцію; виробити навички аналізу закономірностей та особливостей розвитку історії міжнародних відносин; навчити студентів працювати з дипломатичними, політичними, міжнародно-правовими джерелами.

Основні завдання вивчення дисципліни є:

– *формування наступних загальних компетентностей:*

Передбачені стандартом:

ЗК3. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК4. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК5. Здатність працювати в міжнародному контексті.

ЗК10. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК12. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

– *формування наступних спеціальних (фахових) компетентностей:*

Передбачені стандартом:

СК1. Здатність виокремлювати ознаки та тенденції розвитку, розуміти природу, динаміку, принципи організації міжнародних відносин, суспільних комунікацій та/або регіональних студій.

СК11. Здатність аналізувати природу та еволюцію міжнародних організацій, їх місця у системі міжнародних відносин, основних форм та перспектив співпраці України з ними.

СК13. Здатність аналізувати діяльність міжнародних недержавних акторів та транснаціональні відносини.

Передбачені робочою групою:

СК15. Здатність оцінювати особливості та традиції політичної поведінки країн світу в контексті об'єктивних потреб і можливостей розвитку міжнародних стосунків.

Кількість кредитів - 5

Загальна кількість годин - 150

Характеристика навчальної дисципліни	
Обо'язкова	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	-
Семестр	
1-й	-
Лекції	
32 год.	-
Практичні, семінарські заняття	
32 год.	-
Лабораторні заняття	
-	-
Самостійна робота	
86 год.	-
Індивідуальні завдання	
-	-

Заплановані результати навчання

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні досягти таких результатів навчання :

Передбачені Стандартом вищої освіти МОН України

РН01. Знати та розуміти природу міжнародних відносин та регіонального розвитку, еволюцію, стан теоретичних досліджень міжнародних відносин та світової політики, а також природу та джерела політики держав на міжнародній арені і діяльності інших учасників міжнародних відносин.

РН04. Знати принципи, механізми та процеси забезпечення зовнішньої політики держав, взаємодії між зовнішньою та внутрішньою політикою, визначення та реалізації на міжнародній арені національних інтересів держав, процесу формування та реалізації зовнішньополітичних рішень.

РН06. Знати природу та характер взаємодій окремих країн та регіонів на глобальному, регіональному та локальному рівнях.

РН07. Здійснювати опис та аналіз міжнародної ситуації, збирати з різних джерел необхідну для цього інформацію про міжнародні та зовнішньополітичні події та процеси.

Передбачені робочою групою:

РН 23. Розуміти події міжнародного життя, процеси в сфері міжнародного співробітництва та міжнародної безпеки, стан взаємодії та конфлікту в міжнародних системах.

Згідно з підпунктом 1.2.26 «Положення про організацію освітнього процесу в Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна» (<https://appmath.univer.kharkov.ua/pdf/docs/polozhennia-nova-redactsia.pdf>)

«Навчально-методичний комплекс дисципліни – це сукупність нормативних та інших навчально-методичних матеріалів в паперовій та/або електронній формах, необхідних і достатніх для ефективного виконання здобувачами вищої освіти робочої програми навчальної дисципліни, передбаченої освітньою програмою підготовки здобувачів вищої освіти відповідного рівня вищої освіти». Тобто НМКД повинен забезпечити всі основні етапи педагогічного процесу – повідомлення навчальної інформації і її сприйняття, закріплення й удосконалення знань, умінь і навичок, їх застосування й контролю, та основних функцій освітнього процесу – освітньої, виховної та розвиваючої. НМК розробляються для всіх навчальних дисциплін відповідно до навчального плану.

В сучасній навчально-методичній літературі (<http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/5875/?sequence=1>) зазначається, що основними функціями НМКД є загальні функції навчальних видань, що визначені в роботах вітчизняних і зарубіжних дослідників: комунікативна, інформаційна, терміноорганізуюча (глосарієва), розвиваюча, пізнавальна, виховна, організаційна, систематизуюча. Найважливішими функціями НМКД є, безперечно, організаційна та систематизуюча.

1. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН КУРСУ

Назви розділів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7
Розділ 1. Вступ. Історія міжнародних відносин від Давнини до середини XVII ст.						
Тема 1. Історія міжнародних відносин як об'єкт вивчення	9	2	2			5
Тема 2. Держави стародавнього Сходу у міжнародних відносинах	9	4				5

Тема 3. Міждержавні відносини в античному світі	10		4			6
Тема 4. Міжнародні відносини й дипломатія у добу раннього Середньовіччя	10	4				6
Тема 5. Міжнародні відносини та зовнішня політика держав середньовічній Європи у XI-XV ст.	12	4	2			6
Тема 6. Міждержавні відносини на Середньовічному Сході у XI-XV ст.	10		4			6
Тема 7. Міжнародні відносини у Ранній Новий час (кінець XV – перша половина XVII ст.).	10	2	2			6
Разом за розділом 1	70	16	14			40
Розділ 2. Вестфальська, Віденська, Версальсько-Вашингтонська системи міжнародних відносин та Друга світова війна						
Тема 8. Вестфальська система міжнародних відносин (друга половина XVII – XVIII ст.).	9		4			5
Тема 9. Міжнародні відносини під час Великої Французької революції та Наполеонівських воєн	7		2			5
Тема 10. Віденська система міжнародних відносин	10	4				6
Тема 11. Міжнародні відносини напередодні Першої світової війни	12	2	4			6
Тема 12. Перша світова війна як головний фактор світової політики 1914-1918 рр.	10		4			6
Тема 13. Міжнародні відносини у 1918-1929 рр. Створення	10	4				6

Версальсько-Вашингтонської системи						
Тема 14. Міжнародні відносини у 1929-1939 рр. Крах Версальсько-Вашингтонської системи	8	2				6
Тема 15. Міжнародні відносини в період Другої світової війни (1939–1945 рр.)	14	4	4			6
Разом за розділом 2	80	16	18			46
Усього годин	150	32	32			86

2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Розділ 1. Вступ. Історія міжнародних відносин від Давнини до середини XVII ст.

Тема 1. Історія міжнародних відносин як об'єкт вивчення

Предмет, мета та завдання курсу «Історія міжнародних відносин». Основи вивчення історії міжнародних відносин. Характеристика ключових термінів. Поняття міжнародного права. Сутність суверенітету. Основні категорії, інтереси та цілі учасників міжнародних відносин. Види та форми міжнародних відносин. Особливості розвитку міжнародних відносин на різних етапах всесвітньої історії.

Тема 2. Держави стародавнього Сходу у міжнародних відносинах

Перші цивілізації Стародавнього Сходу й активізація міграційних процесів. Перші воєнні походи. Особливості міждержавних відносин на стародавньому Сході. Формування інституту посольств, дипломатичного церемоніалу, династичної, «шлюбної» та «подарункової» дипломатії. Воєнні походи Аккадського царства, Ассирії, Персидської держави. Особливості зовнішньої політики Єгипту. Значення єгипетсько-хеттського договору «Прекрасного договору». Стародавня Індія в системі міждержавних відносин. Закони Ману про дипломатів та їхню діяльність. Зовнішня політика Стародавнього Китаю. Особливості китайської дипломатії.

Тема 3. Міждержавні відносини в античному світі

Форми міжнародних зв'язків у Давній Греції. Греція гомерівського та архаїчного періодів у міжнародних відносинах. Дипломатичні місії в поемах Гомера. Політичні та економічні відносини між давньогрецькими полісами в

архаїчну епоху. Грецька колонізація Середземного та Чорного морів. Греко-перські війни 499-449 рр. до н. е. Зростання протиріч між Афінами та Спартою. Пелопоннеська війна (431-404 рр. до н. е.). Дипломатія та війни Філіпа Македонського. Захоплення Греції Македонією. Походи Александра Македонського на Схід та їх міжнародні наслідки. Особливості давньоримської дипломатії. Формування міжнародного права. Сфера діяльності колегії феціалів. Зовнішня політика Римської республіки. Пунічні війни. Зовнішня політика Римської імперії. Договори з федератами. Середземноморська система міждержавних відносин в VI ст. до н. е. – V ст. н. е.

Тема 4. Міжнародні відносини й дипломатія у добу раннього Середньовіччя

Велике переселення народів як новий фактор зовнішньої політики. Падіння Західної Римської імперії та утворення варварських держав. Завоювання франків. Зовнішня політика Меровінгів та Каролінгів. Зовнішньополітичні доктрини Карла Великого. Утворення та розпад Франкської імперії. Верденська угода. Постверденська Європа у системі міжнародних відносин. Походи угорців і норманів. Особливості міждержавних відносин у добу раннього Середньовіччя Система феодалної ієрархії та дипломатія сеньйорів. Роль династичних зв'язків у міжнародних відносинах доби Середньовіччя. Зовнішня політика Візантійської імперії у IV-XI ст. Дипломатія Київської Русі. Арабські завоювання та створення Арабського халіфату.

Тема 5. Міжнародні відносини та зовнішня політика держав середньовічній Європи у XI-XV ст.

Загальна характеристика змін у міжнародних відносинах держав середньовічній Європи у XI-XV ст. Протистояння між папством та імператорами Священної Римської імперії. Дипломатична активність духовенства. Ідея «Божого миру». Церковні собори. Вплив християнства та лицарства на формування зовнішньополітичних доктрин Середньовіччя. Хрестові походи. Міжнародна діяльність духовно-лицарських орденів. Діяльність європейських та візантійських дипломатів у XI-XV ст. Етапи та міжнародні наслідки реконкісти. Підсилення національних держав й загострення боротьби між транснаціональними та національними інтересами. Столітня війна та її міжнародні наслідки. Міжнародне становище Південно-Східної Русі у XIII-XV ст. Утворення Галицько-Волинської держави та її відносини із Золотою Ордою, Литвою та Польщею.

Тема 6. Міждержавні відносини на Середньовічному Сході у XI-XV ст.

Зовнішня політика країн Близького Сходу напередодні та під час хрестових походів. Монголо-татарська навала, як зовнішньополітичний чинник. Створення Монгольської імперії та її міждержавні зв'язки. Зовнішня політика імперії Тимуридів. Завоювання турків-османів та загибель Візантії. Османська загроза країнам Європи. Зовнішня політика середньовічної Індії. Делійський султанат та його боротьба з експансією монголів і Тамерлана. Міжнародне становище середньовічного Китаю. Монгольське завоювання Китаю та його політичні наслідки. Зовнішня політика китайської династії Мін. Японія в міжнародних відносинах Середньовіччя.

Тема 7. Міжнародні відносини у Ранній Новий час (кінець XV–XVII ст.)

Вплив Великих географічних відкриттів та ідеології гуманізму й Реформації на зовнішню політику провідних держав. Колонізація європейцями Нового світу. Розширення меж європейської цивілізації. Перші договори в Тордесільясі (1494) та Сарагосі (1529) про розподіл світу на сфери впливу. Основні риси зовнішньої політики західноєвропейських країн в XVI ст. Протиріччя між Іспанією, Священною Римською імперією та Францією в XVI ст. Італійські війни. Іспано-англійське суперництво у XVI ст. Зовнішньополітичні наслідки Громадянських (Релігійних) воєн у Франції. Утворення Речі Посполитої та її зовнішня політика. Зовнішня політика Росії у XVI – першій половині XVII ст. Передумови Тридцятилітньої війни. Активізація боротьби країн Габсбурзького блоку і Антигабсбурзької коаліції. Події в Чехії. Тридцятилітньої війни та їх характеристика. Вестфальський мир 1648 р. Країни Близького Сходу у міждержавних відносинах в кінці XV – першій половині XVII ст. Турецька загроза. Утворення та міжнародне становище Імперії Великих моголів.

Розділ 2. Вестфальська, Віденська та Версальсько-Вашингтонська системи міжнародних відносин

Тема 8. Вестфальська система міжнародних відносин Вестфальська система міжнародних відносин (друга половина XVII – XVIII ст.)

Головні принципи Вестфальської системи міжнародних відносин. Європейська рівновага. Спроби Франції домогтися гегемонії у Європі та світі у другій половині XVII – середині XVIII ст. Національно-визвольна війна українського народу. Дипломатія Козацької держави. Послаблення Речі Посполитої. Війна за іспанську спадщину 1701-1714 рр. та її наслідки. Північна війна та Ніштадтський мирний договір 1721 р. Російська імперія як новий чинник світової політики. Російсько-турецькі війни XVIII ст. Семирічна війна 1756-1763 рр. та її наслідки для Європи і світу. Міжнародні відносини під час боротьби північноамериканських колоній Англії за незалежність.

Створення США. Вплив ідей Просвітництва та масонських лож на формування зовнішньополітичних прагнень буржуазії. Занепад дворянсько-династичної дипломатії абсолютних монархій.

Тема 9. Міжнародні відносини під час Великої Французької революції та Наполеонівських воєн

Початок Великої Французької революції та її вплив на міжнародні відносини. Зовнішньополітичні інтереси французької буржуазії. Перші зовнішньополітичні рішення революційної Франції. Принцип верховенства нації. Війни революційної Франції. Порушення старої системи європейської рівноваги. Позиція провідних країн. Боротьба революційної французької буржуазії проти контрреволюційних антифранцузьких коаліцій на чолі з Англією. Прихід Наполеона до влади та початок Наполеонівських воєн. Дипломатична та розвідницька діяльність Ш. Талейрана. Сутність «континентальної блокади» Англії. Імперія Наполеона, її зовнішньополітичні імперативи. Крах Наполеонівської імперії. Вплив революційних та наполеонівських воєн на світову політику.

Тема 10. Віденська система міжнародних відносин

Віденський конгрес 1814-1815 рр. та формування Віденської системи міжнародних відносин. К. фон Меттерніх. «Європейський концерт». Принцип легітимізму. Створення Священного Союзу. Вплив на зовнішню політику провідних держав національно-визвольної боротьби народів Латинської Америки, Центральної та Південної Європи. «Доктрина Монро» і початок експансіонізму США. Зовнішньополітичні наслідки європейських революцій 1848-1849 рр. та Кримської війни. Паризький конгрес 1856 р. Нейтралізація Чорного моря. Національно-визвольні та національно-об'єднавчі рухи у світі в середині та третій чверті XIX ст. Утворення дуалістичної Австро-Угорщини. Об'єднання Італії. Франко-пруська війна та об'єднання Німеччини. Постфранкфуртський порядок. Російсько-турецька війна 1877-1878 рр. та її міжнародні наслідки. Колоніальна політика європейських країн у XIX ст. та зростання колоніальних і континентальних протиріч. Причини та міжнародні наслідки створення Троїстого та Російсько-французький союзів.

Тема 11. Міжнародні відносини напередодні Першої світової війни

Загострення відносин між провідними державами наприкінці XIX – напочатку XX ст. Іспано-американська та англо-бурська війни. Суперництво між великими державами на Далекому Сході. Російсько-японська війна. Причини загострення англо-германських протиріч. Угоди Англії з Францією та Росією й завершення створення Антанти. Протистояння між двома

військово-політичними блоками. Марокканські кризи. Боснійська криза. Тріполітанська (італо-турецька війна). Перша та Друга Балканські війни. Причини Першої світової війни. Стратегічні плани та військовий потенціал Центральних держав й країн Антанти. Дипломатичні зусилля провідних країн щодо посилення військово-політичних коаліцій. «Сараєвське вбивство», Липнева політична криза 1914 р. та проголошення війни.

Тема 12. Перша світова війна як головний фактор світової політики 1914-1918 рр.

Початок воєнних дій. Вплив військових дій на Західному та Східному фронтах на активність дипломатичних корпусів воюючих держав. Вступ Японії та Османської імперії у війну. Позиція США. Роспад II Інтернаціоналу. Дезорганізація робітничого та пацифістського руху. Кампанії 1915 р. Вступ до війни Італії та Болгарії. Воєнні дії 1916 р. Верденська битва та операція на Соммі. Брусиловський прорив. Спроби та провал «мирних маневрів» держав в 1916-1917 рр. Мирні пропозиції Німеччини. Вплив воєнних дій на перетворення США на фінансово-промисловий центр світу. Нові пріоритети американської зовнішньої політики. Лютнева революція в Росії. Воєнні дії у 1917 р. Вступ США до війни. Жовтневий переворот. Міжнародні наслідки Лютневої революції та Жовтневого перевороту в Росії. Декрет II Всеросійського з'їзду Рад про мир та його справжні цілі. Брестський мирний договір. «14 пунктів» В. Вільсона. Воєнні дії 1918 р. Поразка Німеччини та її союзників. Розпад Австро-Угорщини. Комп'єнське перемир'я. Підсумки Першої світової війни.

Тема 13. Міжнародні відносини у 1918-1929 рр. Створення Версальсько-Вашингтонської системи.

Паризька мирна конференція 1919-1920 рр. Плани головних держав-переможниць. Версальський договір з Німеччиною. Мирні угоди з союзниками Німеччини. Переділ світу. Створення та початок діяльності Лігі Націй. Боротьба держав за панування на Тихому океані. Вашингтонська конференція 1921-1922 рр. Договори «чотирьох», «п'яти» та «дев'яти». Створення Версальсько-Вашингтонської системи та її головні протиріччя. Особливості міжнародних відносин у першій половині 1920-х рр. Генуезька конференція. Рапальський договір. Гаазька конференція. Міжнародне визнання СРСР. Протиріччя на Близькому Сході. Лозаннська конференція. Локарнські угоди. та їх вплив на міжнародні відносини. Репараційне питання у 1920-х рр. Плани Дауеса та Юнга. Міжнародні відносини у другій половині 1920-х рр. Пакт Бріана-Келлога.

Тема 14. Міжнародні відносини у 1929-1939 рр. Крах Версальсько-Вашингтонської системи

Світова економічна криза та її вплив на міжнародні відносини. Воєнний конфлікт на Далекому Сході. Конференція по роззброєнню. Гітлерівська Німеччина – головне вогнище війни. Вихід Японії та Німеччини з Ліги Націй. Крах Версальсько-Вашингтонської системи. Початок відкритої агресії. Напад Італії на Ефіопію. Італо-німецька інтервенція в Іспанії. Вісь Рим-Берлін. «Антикомінтернівський пакт». Вторгнення японських військ до Центрального Китаю. Політика умиротворення агресорів. «Аншлюс» Австрії. Мюнхенська угода та її наслідки. Захоплення Італією Албанії. «Політика гарантій» Англо-франко-радянські переговори та їх зрив. Пакт Молотова-Ріббентропа. Додатковий таємний протокол про розподіл територій у Центрально-Східній Європі.

Тема 15. Міжнародні відносини в період Другої світової війни (1939–1945 рр.)

Причини та початок Другої Світової війни. Напад Німеччини на Польщу. Вступ Великої Британії та Франції у війну. «Дивна війна». Приєднання до СРСР Західної України та Західної Білорусі. Радянсько-фінська війна. Приєднання до СРСР країн Прибалтики, Бессарабії та Північної Буковини. Діяльність Ліги Націй на початку війни. Перехід Німеччини до активних воєнних дій на Заході. Поразка Франції. Режим «Віші». «Битва за Англію». Воєнні дії в Африці та басейні Тихого океану. Виникнення англо-американського блоку. Радянсько-німецькі стосунки у 1939-1941 рр. Напад Німеччини та її сателітів на СРСР. Особливості формування та діяльність антифашистської коаліції. Вступ США у війну. Розпуск Комінтерну. Московська нарада міністрів закордонних справ трьох держав. Тегеранська конференція та її рішення. Вплив перемог радянських військ на дипломатичні дії СРСР. Кримська (Ялтинська) конференція. Поразка і капітуляція Німеччини. Конференції у Сан-Франциско та Потсдамі. Міжнародні відносини у Азійсько-Тихоокеанському регіоні під час війни. Беззастережна капітуляція Японії. Головні підсумки Другої світової війни.

3. ЛЕКЦІЯ ЯК ВИД НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ

Згідно з підрозділом 4.2. «Положення про організацію освітнього процесу в Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна» (<https://appmath.univer.kharkov.ua/pdf/docs/polozhennia-nova-redactsia.pdf>)

4.2.1. Лекція – вид навчальних занять, призначений для викладення теоретичного матеріалу. Як правило, окрема лекція є елементом курсу лекцій, що охоплює основний теоретичний матеріал однієї або декількох тем

навчальної дисципліни. Тематика лекцій визначається робочою програмою навчальної дисципліни.

4.2.2. Лекції проводяться науково-педагогічними працівниками університету, як правило, професорами, доцентами та старшими викладачами, які мають наукові ступені або/та вчені звання, а також провідними науковцями або спеціалістами, запрошеними для читання лекцій.

4.2.3. Лектор зобов'язаний дотримуватися робочої програми навчальної дисципліни щодо тем лекційних занять, але не обмежується в питаннях трактування навчального матеріалу, формах і засобах доведення його до осіб, які навчаються.

Згідно з навчальним планом дисципліни «Історія міжнародних відносин» заплановано 15 тем, які вивчаються протягом 64 годин аудиторних занять (32 год. – лекції, 32 год. – семінарські заняття).

4. ІНСТРУКТИВНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1-2	Тема 1. Історія міжнародних відносин як об'єкт вивчення	2
2-3	Тема 3. Міждержавні відносини в античному світі	4
4-5	Тема 5. Міжнародні відносини та зовнішня політика держав середньовічній Європи у XI-XV ст.	2
5-6	Тема 6. Міждержавні відносини на Середньовічному Сході у XI-XV ст.	4
7-8	Тема 7. Міжнародні відносини у Ранній Новий час (кінець XV – перша половина XVII ст.).	2
8-9	Тема 8. Вестфальська система міжнародних відносин (друга половина XVII – XVIII ст.)	6
10-11	Тема 9. Міжнародні відносини під час Великої Французької революції та Наполеонівських воєн	2
11-12	Тема 11. Міжнародні відносини напередодні Першої світової війни	4
13-14	Тема 12. Перша світова війна як головний фактор світової політики 1914-1918 рр.	2
15-16	Тема 15. Міжнародні відносини в період Другої світової війни (1939–1945 рр.)	4
	Разом	32

Навчальна дисципліна «Історія міжнародних відносин» є професійно орієнтованою складовою освітньо-професійної програми «Міжнародні відносини та регіональні студії» підготовки освітнього ступеня бакалавр

спеціальності СЗ «Міжнародні відносини». Семінарські заняття покликані поглибити теоретичні та методологічні знання студентів з даної дисципліни, сприяти набуттю ними практичних навичок щодо аналізу стану історії міжнародних відносин зарубіжних країн та України для розв'язання проблем інтеграції України у європейське та світове співтовариство.

Згідно підрозділу 4.5. «Положення про організацію освітнього процесу в Харківському національному університеті імені В.Н. Каразіна» (<https://appmath.univer.kharkov.ua/pdf/docs/polozhennia-nova-redactsia.pdf>)

4.5.1. Семінарське заняття – вид навчального заняття, на якому науково-педагогічний працівник організує дискусію з попередньо визначених проблем.

4.5.2. Перелік тем семінарських занять визначається робочою програмою навчальної дисципліни.

4.5.4. На кожному семінарському занятті науково-педагогічний працівник оцінює осіб, які навчаються (аудиторні письмові роботи, реферати, виступи, активність в дискусії, вміння формулювати та відстоювати свою позицію тощо).

В сучасній навчально-методичній літературі (<http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/5875/?sequence=1>)

зазначається, що семінарське заняття – це вид навчального заняття, на якому викладач організує дискусію за попередньо визначеними проблемами, до яких студенти готують тези виступів на підставі індивідуально виконаних завдань (рефератів, есе, тощо), цей розділ має містити план семінарських занять, де зазначено тему, обсяг аудиторних годин за кожною темою та перелік питань, які підлягають розгляду; короткий теоретичний коментар до кожної теми, що допомагає студентові ознайомитися з сутністю питань, обговорюваних або досліджуваних на семінарському занятті, з посиланнями надодаткові науково-методичні матеріали, які дозволяють вивчити їх глибше.

Обов'язковим елементом цього розділу НМКД є визначення питань, що виносяться на обговорення та список літератури із зазначенням конкретних сторінок, необхідної для цілеспрямованої роботи студента при підготовці до цього виду занять, а також тексти ситуацій для аналізу, умови завдань тощо, які розглядаються на семінарських практичних заняттях.

В процесі підготовки питань на семінарські заняття дисципліни «Історія міжнародних відносин» студенти зобов'язані працювати з різноманітними джерелами інформації, допоміжною навчальною та науковою літературою, виявляти елементи самостійного наукового пошуку, намагатися створити об'єктивну картину політичної події. Студенти зобов'язані вміти аналізувати міжнародні відносини та зовнішню політику, розробляти стратегії зовнішньополітичної діяльності за результатами аналітичних досліджень і аналізу зарубіжного досвіду, використовуючи методи порівняльного аналізу.

Семінарське заняття 1. Історія міжнародних відносин як об'єкт вивчення

План семінару / Питання для обговорення

1. Предмет, мета та завдання курсу «Історія міжнародних відносин».
2. Основи вивчення історії міжнародних відносин. Характеристика ключових термінів
3. Типи держав. Поняття міжнародного права.
4. Сутність суверенітету.
5. Основні категорії учасників міжнародних відносин.
6. Інтереси та цілі учасників міжнародних відносин.
7. Види та форми міжнародних відносин.
8. Особливості розвитку міжнародних відносин на різних етапах всесвітньої історії.

Література:

Григор'єва Т. Історія дипломатії: від давнини до кінця XVIII ст. / Т. Григор'єва. Київ : Видавн. дім «Києво-Могилянська Академія», 2014. 177 с.

Дюрозель Ж.-Б. Історія дипломатії від 1919 року до наших днів / Ж.-Б. Дюрозель. К.: Основи, 1995. 903 с.

Зінченко А. Л. Історія дипломатії: від давнини до Нового часу / А. Л. Зінченко. К.: Проза, 2005. 560 с.

Іваницька О. П. Історія міжнародних відносин (1918-1945 роки): Навч. посіб. / О. П. Іваницька. К.: Видавничий Дім «Слово», 2011. 632 с.

Історія міжнародних відносин (від Стародавнього світу до початку XX ст.): Навч. посіб. / Я. Б. Турчин, Р. Б. Демчишак, Т. І. Плазова. Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2013. 139 с.

Кучик О. С. Зовнішня політика України: навчальний посібник / О. С. Кучик, О. А. Заяць. К.: Знання, 2010. 334 с.

Лиман С. І. Історія міжнародних відносин: навчально-методичний комплекс дисципліни для студентів спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» освітньої програми «Міжнародні відносини та регіональні студії» / Лиман С. І. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2019. 52 с.

Лиман С. І. Історія міжнародних відносин та дипломатії (довестфальська доба) : навчальний посібник / С. І. Лиман, А. Ю. Парфіненко. Суми: Університетська книга, 2024. 700 с.

Марущак М. Й. Історія дипломатії XX ст.: Курс лекцій / М. Й. Марущак. Львів: Бескіт Біт, 2003. 303 с.

Чекаленко Л. Д. Зовнішня політика України (від давніх часів до наших днів): Підручник / Л. Д. Чекаленко, С. Г. Федуняк. К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2010. 464 с.

Чекаленко Л. Д. Витоки української дипломатії: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Дипломатична академія України при МЗС України. К.: LAT & K, 2010. 340 с.

Семінарське заняття 2(3). Міждержавні відносини в античному світі

План семінару / Питання для обговорення

1. Форми міжнародних зв'язків у Давній Греції. Ставлення до війни, миру й міждержавних стосунків в працях давньогрецьких мислителів.
2. Греція гомерівського періоду у міжнародних відносинах. Дипломатичні місії в поемах Гомера.
3. Політичні та економічні відносини між давньогрецькими полісами в архаїчну епоху. Грецька колонізація Середземного та Чорного морів.
4. Греко-перські війни 499-449 рр. до н. е.
5. Зростання протиріч між Афінами та Спартою. Пелопоннеська війна (431- 404 рр. до н. е.).
6. Захоплення Греції Македонією. Походи Олександра Македонського на Схід та їх міжнародні наслідки.
7. Особливості давньоримської дипломатії. Формування міжнародного права.
8. Зовнішня політика Римської республіки. Пунічні війни.
9. Зовнішня політика Римської імперії. Експансія Риму у Західну, Центральну Європу, Північну Африку, Близький Схід.
10. Середземноморська система міждержавних відносин в VI ст. до н. е. – V ст. н. е.

Література:

- Брусиловська О. І. Історія міжнародних відносин (сер. III тис. до н. е. – сер. XVII ст. н. е.): навч.-метод. посіб. / О. І. Брусиловська, І. М. Коваль. Одеса: Одеськ. нац. ун-т імені І. І. Мечникова, 2013. 188 с.
- Булик М. В. Історія міжнародних відносин у давні часи: навчальний посібник / М. В. Булик. Маріуполь : МДУ, 2017. 274 с.
- Гавриленко О. А., Сироїд Т. Л. Історія міжнародного права: стародавня доба : навчальний посібник. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2021. 232 с.
- Григор'єва Т. Історія дипломатії: від давнини до кінця XVIII ст. / Т. Григор'єва. Київ : Видавн. дім «Києво-Могилянська Академія», 2014. 177 с.
- Зінченко А. Л. Історія дипломатії: від давнини до Нового часу / А. Л. Зінченко. Київ: Проза, 2005. 560 с.
- Історія міжнародних відносин (від Стародавнього світу до початку XX ст.): Навч. посіб. / Я. Б. Турчин, Р. Б. Демчишак, Т. І.Плазова. Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2013. 139 с.
- Лиман С. І. Історія міжнародних відносин та дипломатії (довестфальська доба) : навчальний посібник / С. І. Лиман, А. Ю. Парфінченко. Суми : Університетська книга, 2024. 700 с.
- Beate D., Winter E. Rome and Persia in Late Antiquity. Neighbours and Rivals. Cambridge : Cambridge University Press, 2007. 348 p.

Cowan R. Roman Conquests: Italy / R. Cowan. Barnsley: Pen & Sword Books, 2009. 192 p.

Gibbon E. The History of the Decline and Fall of the Roman Empire. London : Penguin Classics. 2001. 795 p.

Heather P. Empires and Barbarians: The Fall of Rome and the birth of Europe. New York : Oxford University Press. 2010. 752 p.

Phillips C., Axelrod A. Encyclopedia of Historical Treaties and Alliances. New York : Facts on File, 2005. 1071 p.

The Roman Eastern Frontier and the Persian Wars AD 363–628 / compiled and ed. by Michael H. Dodgeon, Samuel N. C. Lieu. N. Y. : Routledge, 2002. 408 p.

Семінарське заняття 3 (5). Міжнародні відносини та зовнішня політика держав середньовічній Європи у XI–XV ст.

План семінару / Питання для обговорення

1. Загальна характеристика змін у міжнародних відносинах держав середньовічній Європи у XI–XV ст.

2. Протистояння між папством та імператорами Священної Римської імперії.

3. Дипломатична активність духовенства. Вплив християнства та лицарства на формування зовнішньополітичних доктрин Середньовіччя.

4. Хрестові походи. Міжнародна діяльність духовно-лицарських орденів.

5. Діяльність європейських та візантійських дипломатів у XI–XV ст.

6. Етапи та міжнародні наслідки реконквісти.

7. Столітня війна та її міжнародні наслідки.

8. Міжнародне становище Південно-Східної Русі у XIII–XV ст.

9. Утворення Галицько-Волинської держави та її відносини із Золотою Ордою, Литвою та Польщею.

Література

Брусиловська О. І. Історія міжнародних відносин (сер. III тис. до н. е. – сер. XVII ст. н. е.): навч.-метод. посіб. / О. І. Брусиловська, І. М. Коваль. Одеса: Одеськ. нац. ун-т імені І. І. Мечникова, 2013. 188 с.

Головко О. Б. Корона Данила Галицького. Волинь і Галичина в державно-політичному розвитку Центрально-Східної Європи раннього та класичного середньовіччя. Київ : Стило, 2006. 575 с.

Головко О. Русь і Польща в міжнародному житті Європи (X – перша половина XIII ст.). Київ, б. в., 2021. 600 с.

Григор'єва Т. Історія дипломатії: від давнини до кінця XVIII ст. / Т. Григор'єва. Київ : Видавн. дім «Києво-Могилянська Академія», 2014. 177 с.

Зінченко А. Л. Історія дипломатії: від давнини до Нового часу / А. Л. Зінченко. К.: Проза, 2005. 560 с.

Історія Візантії. Вступ до візантиністики / За ред. С. Б. Сорочана і Л. В. Войтовича. Львів: Видавництво "Апріорі", 2011. 880 с.

Історія міжнародних відносин (від Стародавнього світу до початку ХХ ст.): Навч. посіб. / Я. Б. Турчин, Р. Б. Демчишак, Т. І. Плазова. Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2013. 139 с.

Історія середніх віків: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. істор. спец. / Ліхтей І., Надтока Г.М., Король В.Ю.; за заг. ред. Г.М. Надтоки. К.: Київ. ун-т ім. Б.Грінченка, 2018. 800 с.

Лиман С. Осяяні вогнем: Столітня війна в творчості професора імператорського Харківського університету М. Н. Петрова (1826-1887) // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Історія». Харків, 2021. Вип. 60. С. 49-71.

Лиман С. І. Історія міжнародних відносин та дипломатії (довестфальська доба) : навчальний посібник / С. І. Лиман, А. Ю. Парфінченко. Суми : Університетська книга, 2024. 700 с.

Чекаленко Л. Д. Зовнішня політика України (від давніх часів до наших днів): Підручник / Л. Д. Чекаленко, С. Г. Федуняк. К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2010. 464 с.

Green D. The Hundred Years War: A People's History / D. Green. New Haven and London : Yale University Press, 2014. 360 p.

Medieval Foundations of International Relations / ed. By W. Bain. London & New York Oxford : Routledge, 2017. 196 p.

Phillips C., Axelrod A. Encyclopedia of Historical Treaties and Alliances. New York : Facts on File, 2005. 1071 p.

Tyerman Ch. The World of the Crusades / Ch. Tyerman. New Haven & London : Yale University Press, 2019. 420 p.

Семінарське заняття 4 (6). Міждержавні відносини на Середньовічному Сході у XI-XV ст.

План семінару / Питання для обговорення

1. Зовнішня політика країн Близького Сходу напередодні та під час хрестових походів.
2. Монголо-татарська навала. Створення Монгольської імперії та її міждержавні зв'язки.
3. Зовнішня політика імперії Тимурідів.
4. Завоювання турків-османів та загибель Візантії. Османська загроза країнам Європи.
5. Зовнішня політика середньовічної Індії. Делійський султанат та його боротьба з експансією монголів і Тамерлана.
6. Міжнародне становище середньовічного Китаю. Монгольське завоювання Китаю та його політичні наслідки.

7. Зовнішня політика китайської династії Мін.
8. Японія в міжнародних відносинах Середньовіччя.

Література:

Брусиловська О. І. Історія міжнародних відносин (сер. III тис. до н. е. – сер. XVII ст. н. е.): навч.-метод. посіб. / О. І. Брусиловська, І. М. Коваль. Одеса: Одеськ. нац. ун-т імені І. І. Мечникова, 2013. 188 с.

Головченко В. І. Нариси з історії міжнародних відносин та зовнішньої політики країн Азії й Африки: навч. посіб. / В. І. Головченко, О. П. Степанов. Київ: «Юрисконсульт», 2014. 424 с.

Григор'єва Т. Історія дипломатії: від давнини до кінця XVIII ст. / Т. Григор'єва. Київ : Видавн. дім «Києво-Могилянська Академія», 2014. 177 с.

Зінченко А. Л. Історія дипломатії: від давнини до Нового часу / А. Л. Зінченко. Київ: Проза, 2005. 560 с.

Історія міжнародних відносин (від Стародавнього світу до початку XX ст.): Навч. посіб. / Я. Б. Турчин, Р. Б. Демчишак, Т. І. Плазова. Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2013. 139 с.

Історія середніх віків: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. істор. спец. / Ліхтей І., Надтока Г.М., Король В.Ю.; за заг. ред. Г.М. Надтоки. К.: Київ. ун-т ім. Б.Грінченка, 2018 800 с.

Лиман С. І. Історія міжнародних відносин та дипломатії (довестфальська доба) : навчальний посібник / С. І. Лиман, А. Ю. Парфінченко. Суми : Університетська книга, 2024. 700 с.

Лиман С. І. Розвідка і дипломатія Сельджуцької імперії на сторінках трактату Нізама аль-Мулька «Сіасет-наме» // LAUREA V. Античний світ і середні віки. Харків, 2024. С. 27–29.

Chandra S. History of Medieval India: 800–1700 / S. Chandra. Hyderabad : Orient BlackSwan : Orient Longman, 2007. 392 p.

Christie N. Muslims and Crusaders: Christianity's Wars in the Middle East, 1095–1382: From the Islamic Sources / N. Christie. Unit London and New York : Routledge, 2014. 246 p.

Jackson P. The Mongols and the West: 1221–1410 / P. Jackson. Harlow, England; New York: Longman. London : Routledge, 2018. 452 p.

Kennedy H. N. The Great Arab Conquests: How the Spread of Islam Changed the World We Live In / H. N. Kennedy. Philadelphia : Da Capo Press, 2008. 421 p.

Parker E. H. China, Her History, Diplomacy, And Commerce: From The Earliest Times To The Present Day (1901). Whitefish : Kessinger Publishing, 2010. 374 p.

Семінарське заняття 5 (7). Міжнародні відносини у Ранній Новий час (кінець XV – перша половина XVII ст.)

План семінару / Питання для обговорення

1. Вплив Великих географічних відкриттів та ідеології гуманізму й Реформації на формування нових імперативів зовнішньої політики провідних держав.
2. Колонізація європейцями Нового світу.
3. Протиріччя між Іспанією, Священною Римською імперією та Францією в XVI ст. Італійські війни.
4. Іспано-англійське суперництво у XVI ст.
5. Зовнішньополітичні наслідки Громадянських (Релігійних) воєн у Франції.
6. Утворення Речі Посполитої та її зовнішня політика.
7. Зовнішня політика Росії у XVI – першій половині XVII ст.
8. Передумови, хід та наслідки Тридцятилітньої війни.
9. Країни Близького Сходу у міждержавних відносинах в кінці XV – першій половині XVII ст. Турецька загроза.
10. Утворення та міжнародне становище Імперії Великих моголів

Література

Брусиловська О. І. Історія міжнародних відносин (сер. III тис. до н. е. – сер. XVII ст. н. е.): навч.-метод. посіб. / О. І. Брусиловська, І. М. Коваль. Одеса: Одеськ. нац. ун-т імені І. І. Мечникова, 2013. 188 с.

Григор'єва Т. Історія дипломатії: від давнини до кінця XVIII ст. / Т. Григор'єва. Київ : Видавн. дім «Києво-Могилянська Академія», 2014. 177 с.

Історія міжнародних відносин (від Стародавнього світу до початку XX ст.): Навч. посіб. / Я. Б. Турчин, Р. Б. Демчишак, Т. І. Плазова. Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2013. 139 с.

Лиман С. І. Історія міжнародних відносин та дипломатії (довестфальська доба) : навчальний посібник / С. І. Лиман, А. Ю. Парфінченко. Суми : Університетська книга, 2024. 700 с.

Ціватий В.Г. Зовнішні справи і дипломатичні практики Флорентійської республіки на межі Середньовіччя та раннього Модерного часу: інституціональний дискурс (проблеми історичної та сучасної комунікології) // Зовнішні справи. 2020. 9-10. С. 33-40.

Ціватий, В. Г. Європейська система міжнародних відносин і дипломатична практика в період Тридцятилітньої війни (1618-1648pp.): інституціональний та конгруентний дискурси / В. Г. Ціватий // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія «Історичні науки». 2020. Вип. 30. С 39-49.

Ціватий, В.Г. Європейська зовнішня політика доби раннього Нового і Нового часу: проблеми інституціоналізації (теоретико-методологічний аспект) / В. Г. Ціватий // Науковий вісник Дипломатичної академії України. 2000. №4. С. 268-274.

Arndt J. Der Dreißigjährige Krieg 1618–1648 / J. Arndt. Stuttgart : Reclam, 2009. 340 s.

Bernstein W. J. A splendid exchange : how trade shaped the world / W. J. Bernstein. New York : Grove Press, 2008. 467 p.

Croxton D. The Last Christian Peace: The Congress of Westphalia as A Baroque Event / D. Croxton. New York : Palgrave Macmillan, 2013. 452 p.

Frost R. I. The Northern Wars: War, State and Society in Northeastern Europe, 1558–1721. 2nd ed. / R. I. Frost. N. Y. : Routledge, 2014. 416 p.

Kamen H. Empire: How Spain Became a World Power, 1492–1763. / H. Kamen. New York: HarperCollins, 2003. 640 p.

Newitt M. D. D. A History of Portuguese Overseas Expansion, 1400–1668 / M. D. D. Newitt. Routledge, 2005. 324 p.

Parker E. H. China, Her History, Diplomacy, And Commerce: From The Earliest Times To The Present Day (1901). Whitefish : Kessinger Publishing, 2010. 374 p.

Romane J. The First and Second Italian Wars 1494–1504: Fearless Knights, Ruthless Princes and the Coming of Gunpowder Armies / J. Romane. Bransley: Pen and Sword Military, 2020. 256 p.

Семінарське заняття 6 (8). Вестфальська система міжнародних відносин (друга половина XVII – XVIII ст.)

План семінару / Питання для обговорення

1. Головні принципи Вестфальської системи міжнародних відносин.
2. Боротьба Франції за гегемонію у Європі та світі у другій половині XVII – XVIII ст.
3. Національно-визвольна війна українського народу. Дипломатія Козацької держави.
4. Війна за іспанську спадщину 1701-1714 рр. та її наслідки.
5. Північна війна та Ніштадтський мирний договір 1721 р. Російська імперія як новий чинник світової політики.
6. Російсько-турецькі війни XVIII ст.
7. Семирічна війна 1756-1763 рр. та її наслідки для Європи і світу.
8. Міжнародні відносини під час боротьби північноамериканських колоній Англії за незалежність. Створення США.
9. Занепад дворянсько-династичної дипломатії абсолютних монархій.

Література:

Григор'єва Т. Історія дипломатії: від давнини до кінця XVIII ст. / Т. Григор'єва. Київ : Видавн. дім «Києво-Могилянська Академія», 2014. 177 с.

Історія міжнародних відносин (від Стародавнього світу до початку XX ст.): Навч. посіб. / Я. Б. Турчин, Р. Б. Демчишак, Т. І. Плазова. Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2013. 139 с.

Лиман С. І. Історія міжнародних відносин та дипломатії (довестфальська доба) : навчальний посібник / С. І. Лиман, А. Ю. Парфіненко. Суми : Університетська книга, 2024. 700 с

Таїрова-Яковлєва Т. Мазепа / Таїрова-Яковлєва Т. К., 2007. 271 с.

Федорук Я. Віленський договір 1656 року: Східноєвропейська криза і Україна в середині XVII століття / Я. Федорук. К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2011. 623 с.

Хижняк І. А. Нова історія міжнародних відносин у системному форматі (1648-1918): Підручник / І. А. Хижняк. К.: Персонал, 2009. 224 с.

Ціватий В. Г. Дипломатія і зовнішня політика європейських держав у добу раннього Нового часу: метаморфози та інституціональні традиції Вестфальської системи міжнародних відносин / В. Г. Ціватий // Die wichtigsten Vektoren für die Entwicklung der Wissenschaft im Jahr 2020. Luxembourg, Grand Duchy of Luxembourg Band 2. S. 95-99.

Чухліб Т. В. Гетьмани і монархи: Українська держава в міжнародних відносинах 1648–1714 рр. Вид. 2-ге, доопрац. / Т. Чухліб. Київ: Арістей, 2005. 640 с.

Чухліб Т. Переяслав 1654 року та проблема міжнародного утвердження українського гетьманату. / Т. Чухліб. Київ: Ін-т історії України НАН України, 2003. 156 с.

Croxton D. The Last Christian Peace: The Congress of Westphalia as A Baroque Event / D. Croxton. New York : Palgrave Macmillan, 2013. 452 p.

Frost R. I. The Northern Wars: War, State and Society in Northeastern Europe, 1558–1721. 2nd ed. / R. I. Frost. N. Y. : Routledge, 2014. 416 p.

International Relations in Political Thought: Texts from the Ancient Greeks to the First World War / Christopher Brown, Chris Brown, Terry Nardin & Nicholas Rengger (eds.). Cambridge : Cambridge University Press, 2002. 630 p.

Kamen H. Empire: How Spain Became a World Power, 1492–1763. / H. Kamen. New York: HarperCollins, 2003. 640 p.

Семінарське заняття 7 (9). Міжнародні відносини під час Великої Французької революції та Наполеонівських воєн

План семінару / Питання для обговорення

1. Початок Великої Французької революції та її вплив на міжнародні відносини. Перші зовнішньополітичні рішення революційної Франції.

2. Війни революційної Франції. Порушення старої системи європейської рівноваги.

3. Прихід Наполеона до влади та початок Наполеонівських воєн.

4. Дипломатична та розвідницька діяльність Ш. Талейрана.

5. Імперія Наполеона, її зовнішньополітичні імперативи.

6. Крах наполеонівської імперії.

7. Вплив революційних та наполеонівських воєн на світову політику.

Література:

Ададуров В. «Наполеоніада» на сході Європи: Уявлення, проекти та діяльність уряду Франції щодо південно-західних окраїн Російської імперії на початку XIX століття / В. Ададуров. Львів, Львів: Вид-во УКУ, 2007. 560 с.

Григор'єва Т. Історія дипломатії: від давнини до кінця XVIII ст. / Т. Григор'єва. Київ : Видавн. дім «Києво-Могилянська Академія», 2014. 177 с.

Історія міжнародних відносин (від Стародавнього світу до початку XX ст.): Навч. посіб. / Я. Б. Турчин, Р. Б. Демчишак, Т. І.Плазова. Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2013. 139 с.

Хижняк І. А. Нова історія міжнародних відносин у системному форматі (1648-1918): підручник / І. А. Хижняк. Київ: Персонал, 2009. 224 с.

Bell D. A. The first total war: Napoleon's Europe and the birth of warfare as we know it. Boston: Houghton Mifflin Harcourt, 2014. 420 p.

Clausewitz, C. von. Napoleon's 1796 Italian Campaign. Trans and ed. Nicholas Murray and Christopher Pringle. Lawrence, Kansas: University Press of Kansas, 2019. 336 p.

Connelly O. The wars of the French Revolution and Napoleon, 1792–1815. New York, Routledge; 2006. 284 p.

International Relations in Political Thought: Texts from the Ancient Greeks to the First World War / Christopher Brown, Chris Brown, Terry Nardin & Nicholas Rengger (eds.). Cambridge : Cambridge University Press, 2002. 630 p.

Knight R. Britain Against Napoleon: The Organisation of Victory, 1793–1815. London, Penguin UK, 2013. 720 p.

Macdonel A. G. Napoleon and His Marshals. Sharpe Books. 2019. 238 p

Phillips C., Axelrod A. Encyclopedia of Historical Treaties and Alliances. New York : Facts on File, 2005. 1071 p.

Семінарське заняття 8 (11). Міжнародні відносини напередодні Першої світової війни

План семінару / Питання для обговорення

1. Загострення відносин між провідними державами на зламі XIX–XX ст. Іспано-американська, англо-бурська, російсько-японська війни.

2. Англо-германський антагонізм початку XX ст. Угоди Англії з Францією та Росією й завершення створення Антанти.

3. Марокканські конфлікти та італо-турецька війна 1911-1912 рр.

4. Перша та Друга Балканські війни.

5. Причини Першої світової війни.

6. Стратегічні плани та військовий потенціал Центральних держав й країн Антанти напередодні Першої світової війни.

7. «Сараєвське вбивство» та Липнева політична криза 1914 р.

Література:

Історія міжнародних відносин (від Стародавнього світу до початку XX ст.): Навч. посіб. / Я. Б. Турчин, Р. Б. Демчишак, Т. І. Плазова. Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2013. 139 с.

Кучменко Е. М. Історія міжнародних відносин першої половини XX ст. : у 2 ч. / Е. М. Кучменко. Київ : ІПК ДСЗУ, 2007. Ч. 1. 369 с.; Ч. 2. 386 с.

Марушак, М. Й. Історія дипломатії XX ст.: Курс лекцій. – Львів, 2003. Бескид Біт, 2003. 303 с.

Машевський О. П. Проблема Чорноморських проток у міжнародних відносинах (1870 – початок 1920-х рр.) / О. П. Машевський. К. : Аквілон-Плюс, 2010. 791 с.

Троян С.С. Так народжувалися глобальні конфлікти: причини і початок Першої та Другої світових воєн. Перша та Друга світові війни в історії людства (до 100- річчя початку Першої і 75-річчя початку Другої світових воєн). К.: Пріоритети, 2014. С. 3 – 13.

Gardner, Hall. The Failure to Prevent World War I: The Unexpected Armageddon. New York . Routledge, 2015. 294 p.

International Relations in Political Thought: Texts from the Ancient Greeks to the First World War / Christopher Brown, Chris Brown, Terry Nardin & Nicholas Rengger (eds.). Cambridge : Cambridge University Press, 2002. 630 p.

MacMillan M. The War That Ended Peace: The Road to 1914. Profile Books, 2013. 784 p.

Parker E. H. China, Her History, Diplomacy, And Commerce: From The Earliest Times To The Present Day (1901). Whitefish : Kessinger Publishing, 2010. 374 p.

Phillips C., Axelrod A. Encyclopedia of Historical Treaties and Alliances. New York : Facts on File, 2005. 1071 p.

Семінарське заняття 9 (12). Перша світова війна як головний фактор світової політики 1914-1918 рр.

План семінару / Питання для обговорення

1. Початок Першої світової війни. Воєнні дії 1914 р. та їх вплив на активність дипломатичних корпусів воюючих держав.

3. Кампанії 1915 р.

4. Воєнні дії 1916 р.

5. Спроби та провал «мирних маневрів» держав в 1916-1917 рр.

6. Воєнні дії у 1917 р. Вступ США до війни.

7. Міжнародні наслідки Лютневої революції та Жовтневого перевороту в Росії. Брестський мирний договір.

8. «14 пунктів» В. Вільсона. Воєнні дії у 1918 р.

9. Закінчення та підсумки Першої світової війни.

Література:

Великі держави у Світовій війні 1914–1918: протистояння ідей і дипломатій : Монографія / За ред. С.С. Трояна. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2020. 152 с.

Енглунд П. Захват і біль битви. Перша світова у 211 епізодах / П. Енглунд. Фолио, 2016. 560 с.

Історія міжнародних відносин (від Стародавнього світу до початку ХХ ст.): Навч. посіб. / Я. Б. Турчин, Р. Б. Демчишак, Т. І. Плазова. Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2013. 139 с.

Кучменко Е. М. Історія міжнародних відносин першої половини ХХ ст. : у 2 ч. / Е. М. Кучменко. К. : ІПК ДСЗУ, 2007. Ч. 1. 369 с.; Ч. 2. 386 с.

Марущак М. Й. Історія дипломатії ХХ ст.: Курс лекцій / М. Й. Марущак. Львів, 2003. Бескид Біт, 2003. 303 с.

Машевський О. П. Проблема Чорноморських проток у міжнародних відносинах (1870 – початок 1920-х рр.) / О. П. Машевський. К. : Аквілон-Плюс, 2010. 791 с.

Перша та Друга світові війни в історії людства (до 100-річчя початку Першої і 75-річчя початку Другої світових воєн): Монографія / Ред. С.С. Трояна. К.: ДП «НВЦ» «Пріоритети», 2014. 316 с.

Пронь С.В. Міжнародні відносини та зовнішня політика. 1914-1991 роки: Навч. посіб / С. В. Пронь. Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. П. Могили, 2009. 140 с.

Хижняк І. А. Нова історія міжнародних відносин у системному форматі (1648-1918): Підручник / І. А. Хижняк. К.: Персонал, 2009. 224 с.

Чекаленко Л. Д. Зовнішня політика України (від давніх часів до наших днів): Підручник / Л. Д. Чекаленко, С. Г. Федуняк. К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2010. 464 с.

Beckett I. The Great War. Harlow: Longman. 2007. 813 p.
Gardner, Hall. The Failure to Prevent World War I: The Unexpected Armageddon. New York . Routledge, 2015. 294 p.

MacMillan M. The War That Ended Peace: The Road to 1914. Profile Books, 2013. 784 p.

Phillips C., Axelrod A. Encyclopedia of Historical Treaties and Alliances. New York : Facts on File, 2005. 1071 p.

Семінарське заняття 10 (15). Міжнародні відносини в період Другої світової війни (1939–1945 рр.)

План семінару / Питання для обговорення

1. Причини Другої Світової війни.
2. Початок Другої світової війни. «Дивна війна».
3. Територіальне розширення СРСР у 1939-1940 рр. Радянсько-німецькі стосунки у 1939-1941 рр.

4. Воєнні дії та дипломатичні стосунки у 1940- першій половині 1941 рр.
5. Напад Німеччини та її сателітів на СРСР. Воєнні дії у 1941-1942 рр.
6. Особливості формування та діяльність антифашистської коаліції. Вступ США у війну.
7. Воєнні дії та дипломатичні стосунки у 1943 р. Тегеранська конференція та її рішення.
8. Вплив перемог радянських військ на дипломатичні дії СРСР. Кримська (Ялтинська) конференція.
9. Поразка і капітуляція Німеччини. Конференції у Сан-Франциско та Потсдамі.
10. Міжнародні відносини у Азійсько-Тихоокеанському регіоні під час Другої світової війни. Поразка і капітуляція Японії.
11. Головні підсумки Другої світової війни.

Література

- Завальнюк О.М. Україна в період Другої світової війни : навч. посіб. / О. М. Завальнюк, С. В. Олійник, С. В. Трубочанінов. Кам'янець-Поділ. : Оіум, 2012. 543 с.
- Коппель О. Міжнародні відносини ХХ століття / О. Коппель, О. Пархомчук. К.: Школяр, 1999. 255 с.
- Левітас Ф. Друга світова війна і український вимір. / Ф.Л. Левітас. К. : Наш час, 2011. 270 с.
- Майєвський П. М. Коли спалахне війна? 1938. Аналіз кризи. Київ: Локальна історія, 2024. 600 с.
- Марущак М. Й. Історія дипломатії ХХ ст.: Курс лекцій / М.Й. Марущак. Львів, 2003. Бескид Біт, 2003. 303 с.
- Павлюк В.В. Новітня історія країн Західної Європи та Північної Америки (1918-1945) : підручник для студентів / В. В. Павлюк. Львів: ЛА «Піраміда», 2010. 284 с.
- Перша та Друга світові війни в історії людства (до 100-річчя початку Першої і 75-річчя початку Другої світових воєн): Монографія / Ред. С.С. Трояна. – К.: ДП «НВЦ» «Пріоритети», 2014. 316 с.
- Різ Л. Друга світова війна за зачиненими дверима: Сталін, нацисти і Захід: Пер. з англ. / Д. Різ. К.: Темпора, 2010. 444 с.
- Ріс. Л. Гітлер і Сталін. Тирани і Друга світова війна / Л. Ріс. Київ: Лабораторія, 2021. 544 с.
- Ріс Л. За лаштунками війни. Сталін, нацисти і Захід / Л. Ріс. Київ: Лабораторія, 2023. 464 с.
- Симоненко Р. Г. Міжнародна обстановка непереродні Другої світової війни / Р. Г. Симоненко. К. : Вид-во гуманіт. л-ри, 2010. 71 с.
- Чекаленко Л. Д. Зовнішня політика України (від давніх часів до наших днів): Підручник / Л. Д. Чекаленко, С. Г. Федуняк. К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2010. 464 с.

Commager, H. S. The Story of the Second World War. Brassey's, 2004. 352 p.

Lightbody B. The Second World War: Ambitions to Nemesis. London & New York, NY: Routledge, 2004. 302 p.

Norman D. Europe at War 1939–1945: No Simple Victory. Pan Books Ltd; 2007. 544 p.

Phillips C., Axelrod A. Encyclopedia of Historical Treaties and Alliances. New York : Facts on File, 2005. 1071 p.

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Обов'язковою складовою частиною навчального процесу є самостійне опрацювання відповідної наукової та спеціальної літератури. Передбачено самостійну роботу з підручниками, посібниками, словниками, навчальною та довідковою літературою.

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1	Історія міжнародних відносин як об'єкт вивчення Проаналізувати дискусійні питання про періодизацію міжнародних відносин у працях зарубіжних дослідників	5
2	Держави стародавнього Сходу у міжнародних відносинах Лекційний матеріал доповнити більш детальним вивченням східного вектору зовнішньої політики Персидської держави	5
3	Міждержавні відносини в античному світі За допомогою письмових джерел розглянути процес створення та міжнародну діяльність симмахій у Стародавній Греції.	6
4	Міжнародні відносини й дипломатія у добу раннього Середньовіччя Проаналізувати зміст «Історії франків» єпископа Грігорія Турського як джерела з історії міждержавних відносин V-VI ст.	6
5	Міжнародні відносини та зовнішня політика держав середньовічної Європи у XI-XV ст. Розширити лекційний матеріал інформацією про дипломатичні місії, Джованні дель Плано Карпіні, Андре де Лонжюмо, Гільома де Рубрука.	6
6	Міждержавні відносини на Середньовічному Сході у XI-XV ст. Розглянути зміст «Подорожей» лицаря Йоганна Шільтбергера як джерела з історії міжнародних відносин на середньовічному Сході.	6
7	Міжнародні відносини у Ранній Новий час (кінець XV – перша половина XVII ст.) Розширити лекційний матеріал інформацією про причини Великих Географічних відкриттів та колонізації європейцями Нового світу.	6
8	Вестфальська система міжнародних відносин (друга половина XVII – XVIII ст.)	5

	Розглянути вплив ідей Просвітництва та масонських лож на формування зовнішньополітичних прагнень європейської буржуазії.	
9	Міжнародні відносини під час Великої Французької революції та Наполеонівських воєн Проаналізувати умови, процес підготовки і підписання Тільзитського миру.	5
10	Віденська система міжнародних відносин Лекційний матеріал доповнити більш детальним вивченням «Східного питання»	6
11	Міжнародні відносини напередодні Першої світової війни Проаналізувати міжнародно-правову базу та механізм співробітництва країн-учасниць Антанти	6
12	Перша світова війна як головний фактор світової політики 1914-1918 рр. Проаналізувати наслідки вступу у Першу світову війну держав Латинської Америки	6
13	Міжнародні відносини у 1918-1929 рр. Створення Версальсько-Вашингтонської системи Лекційний матеріал доповнити більш детальним вивченням протиріч провідних західних держав щодо проєктів уставу Ліги Націй	6
14	Міжнародні відносини у 1929-1939 рр. Крах Версальсько-Вашингтонської системи Проаналізувати дискусійні питання про фактори, що впливали на формування політики умиротворення агресорів в політичних колах Великої Британії та Франції	6
15	Міжнародні відносини в період Другої світової війни (1939–1945 рр.) Лекційний матеріал доповнити більш детальним вивченням протиріч країн-учасниць антигітлерівської коаліції	6
	Разом	86

6. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Методи навчання, як впорядковані способи взаємопов'язаної, целеспрямованої діяльності викладача та студентів, спрямовані на ефективне розв'язання навчально-виховних завдань, реалізуються через систему прийомів та засобів навчальної діяльності. Прийоми навчання (конкретні дії викладача та студентів), спрямовані на реалізацію вимог методів. Засоби навчання – різноманітне навчальне обладнання, яке використовується у системі пізнавальної діяльності, зокрема, технічні засоби.

6.1. Словесні методи навчання:

- лекція;
- бесіда;
- розповідь;
- пояснення.

6.2. Наочні методи навчання:

- ілюстрація;

– демонстрація.

6.3. Практичні методи навчання:

- метод робіт із письмовими джерелами;
- метод робіт із аудіо/відеоматеріалами;
- практичні заняття.

7. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

При вивченні дисципліни «Історія міжнародних відносин» застосовуються наступні методи контролю: усний, письмовий та тестовий.

Контроль з дисципліни складається з поточного контролю, який проводиться у формі усного опитування або письмового експрес-контролю на лекціях, у формі виступів студентів при обговоренні питань на проблемних лекціях, у формі тестування, тощо. Результати поточного контролю (поточна успішність) є основною інформацією для визначення модульної оцінки, при проведенні іспиту і враховуються при визначенні підсумкової екзаменаційної оцінки з дисципліни.

Засвоєння тем (поточний контроль) контролюється на підсумкових заняттях та/або виконанням індивідуальної роботи

Застосовуються такі методи контролю підготовки студентів:

- усні відповіді на семінарських заняттях;
- письмовий експрес-контроль;
- колоквіум;
- тестові завдання;
- виконання творчих завдань;
- розв'язування ситуаційних задач;
- виконанням індивідуальної роботи (реферати, доповіді, інформаційні повідомлення, аналітичні огляди, підготовка мультимедійних презентацій).

Підсумковий семестровий контроль здійснюється під час проведення екзамену. Загальна кількість балів за успішне виконання екзаменаційних завдань – 40. Час виконання – до 40 хвилин.

Екзаменаційний білет має тестову форму. Білет містить 40 тестових завдань, студент одержує 1 бал за кожен вірну відповідь.

УВАГА! У разі використання заборонених джерел на екзамені студент на вимогу викладача залишає аудиторію та одержує загальну нульову оцінку (0).

8. СХЕМА НАРАХУВАННЯ БАЛІВ. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Поточний контроль є складовою системи організації навчального процесу. Завданням поточного контролю є оцінювання знань, умінь та практичних навичок студентів, набутих під час засвоєння окремого розділу дисципліни. Розділ – це логічно завершена частина теоретичного та практичного навчального матеріалу з навчальної дисципліни. Кожен окремий

розділ включає завдання для самостійної роботи. Оцінка за розділ – це сума балів, отриманих студентом за виконання всіх видів робіт, передбачених цим розділом.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних та семінарських занять, підсумкового контролю за підсумками вивчення розділу. Оцінка студента за підсумками вивчення розділу складається за результатами поточного контролю за підсумками вивчення розділу (у формі тестів) та під час проведення семінарських занять. Тести поточного контролю за розділ оцінюються від 0 до 5 балів. Кожна відповідь на семінарських заняттях оцінюється максимум в 5 балів.

Сума балів, які студент денної форми навчання може набрати за поточним контролем, дорівнює 60.

Підсумковий контроль засвоєння розділів здійснюється по їх завершенню на підсумкових заняттях.

Оцінка успішності студента з дисципліни є рейтинговою і виставляється за багатобальною шкалою з урахуванням оцінок засвоєння окремих розділів.

Семестровий підсумковий контроль з дисципліни є обов'язковою формою контролю навчальних досягнень студента. Він проводиться відповідно до навчального плану у вигляді семестрового екзамену в терміни, встановлені графіком навчального процесу та в обсязі навчального матеріалу, визначеному цією робочою програмою дисципліни «Історія міжнародних відносин».

Підсумковий семестровий контроль здійснюється під час проведення іспиту в 1 семестрі. Загальна кількість балів за успішне виконання екзаменаційних завдань – 40.

Студент допускається до підсумкового контролю, якщо за результатами поточного контролю він набрав не менше 20 балів.

Сумарна оцінка за вивчення дисципліни розраховується як сума модульних оцінок та балів, отриманих за результатами підсумкового семестрового контролю. Загальна сума балів модульних і підсумкового семестрового контролю складає 100.

Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота											Реферат	Всього	Екзамен	Сума
семінар	Т1	Т3	Т5	Т6	Т7	Т8	Т9	Т11	Т12	Т15	10	60	40	100
макс. бал	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5				

T1, T2 ... – теми розділів

Кожен студент наприкінці семестру готує реферат, який оцінюється максимум в 10 балів.

Усний виступ та виконання письмового завдання, тестування	Критерії поточного оцінювання знань студентів
5	Відповідь студента є правильною, обґрунтованою, логічною, містить аналіз і систематизацію, зроблені аргументовані висновки; відповідь обов'язково супроводжується презентацією; студент активно працює протягом усього семінарського заняття, демонструє глибоке оволодіння лекційним матеріалом, а також знання спеціальної літератури, здатний висловити власне ставлення до альтернативних міркувань з конкретної проблеми, проявляє вміння самостійно та аргументовано викладати матеріал, впевнено відповідає на додаткові запитання.
4	Студент достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст питань; відповідь супроводжується презентацією; у процесі підготовки доповіді студентом було використано основну літературу, відповідаючи на запитання студент виявляє знання лекційного матеріалу, в процесі викладання деяких позицій не вистачає достатньої глибини та аргументації; студент не впевнено відповідає на додаткові запитання, допускаючи, при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки.
3	В цілому студент володіє навчальним матеріалом, під час усних виступів та письмових відповідей викладає його основний зміст, виявляє знання лекційного матеріалу, навчальної літератури, намагається аналізувати факти й події, робити висновки; під час підготовки відповіді не була використана рекомендована література; у відповіді допущено суттєві неточності та помилки.
2	Бали нараховуються в разі якщо відповідь відтворює основні положення навчального матеріалу на рівні запам'ятовування без достатнього розуміння; студент у цілому оволодів суттю питань з даної теми, втім, відсутні глибокий та всебічний аналіз представленого матеріалу, а також його обґрунтування та аргументація; студент не проявляє активності на практичних заняттях, відповідає лише за викликом викладача, дає неповні відповіді на запитання, припускається грубих помилок при висвітленні теоретичного матеріалу.
1	Студент частково володіє навчальним матеріалом, не в змозі викласти зміст більшості питань теми під час усних виступів та письмових відповідей, допускаючи при цьому суттєві помилки.

Критерії оцінювання реферату

При оцінці реферату враховується ступінь розкриття теми та відображення головного змісту, глибина опрацювання відповідних тематичних джерел інформації, вміння застосовувати теоретичний матеріал для вирішення практичних проблем, логічність викладу, здатність робити висновки з проведеного дослідження, відповідність технічного оформлення зазначеним нормам, якість підсумкової співбесіди або доповіді. Оцінка дається кожному з вказаних елементів виконаної роботи

Складові оцінювання виконання реферату

1	Оформлення роботи відповідно до вимог	до 2 балів
2	Структурно-логічна побудова роботи, актуальність та новизна (зміст вступу)	до 2 балів
3	Основна частина	до 4 балів
4	Висновки до реферату	до 2 балів
5	Усього (максимальна кількість)	10 балів

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка
	для чотирирівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно
70-89	добре
50-69	задовільно
1-49	незадовільно

9. ПЕРЕЛІК ЕКЗАМЕНАЦІЙНИХ ПИТАНЬ

1. Предмет, мета та завдання курсу «Історія міжнародних відносин».
2. Основи вивчення історії міжнародних відносин. Характеристика ключових термінів
3. Поняття міжнародного права. Сутність суверенітету.
4. Основні категорії, інтереси та цілі учасників міжнародних відносин.
5. Види та форми міжнародних відносин.
6. Особливості розвитку міжнародних відносин на різних етапах всесвітньої історії.
7. Особливості міждержавних відносин на стародавньому Сході. Виникнення дипломатії
8. Воєнні походи Аккадського царства, Ассирії, Персидської держави.
9. Особливості зовнішньої політики Єгипту. Значення єгипетсько-хеттського договору 1278 р. до н.е. для історії міжнародних відносин.
10. Стародавня Індія в системі міждержавних відносин. Закони Ману про дипломатів та їхню діяльність.
11. Зовнішня політика Стародавнього Китаю.
12. Форми міжнародних зв'язків у Давній Греції.
13. Греція гомерівського та архаїчного періодів у міжнародних відносинах. Грецька колонізація Середземного та Чорного морів.
14. Греко-перські війни 499 - 449 рр. до н. е.

15. Зростання протиріч між Афінами та Спартою. Пелопоннеська війна (431 - 404 рр. до н. е.).
16. Захоплення Греції Македонією. Походи Олександра Македонського на Схід та їх міжнародні наслідки.
17. Особливості давньоримської дипломатії. Формування міжнародного права.
18. Зовнішня політика Римської республіки. Пунічні війни.
19. Зовнішня політика Римської імперії.
20. Середземноморська система міждержавних відносин в VI ст. до н. е. – V ст. н. е.
21. Падіння Західної Римської імперії та утворення варварських держав.
22. Зовнішньополітичні доктрини Карла Великого. Утворення та розпад Франкської імперії.
23. Постверденська Європа у системі міжнародних відносин.
24. Особливості міждержавних відносин у добу раннього Середньовіччя Система феодалної ієрархії та дипломатія сеньйорів.
25. Роль династичних зв'язків у міжнародних відносинах доби Середньовіччя.
26. Зовнішня політика Візантійської імперії у IV- XI ст.
27. Дипломатія Київської Русі.
28. Арабські завоювання та створення Арабського халіфату.
29. Загальна характеристика змін у міжнародних відносинах держав середньовічній Європи у XI-XV ст.
30. Протистояння між папством та імператорами Священної Римської імперії.
31. Дипломатична активність духовенства. Вплив християнства та лицарства на формування зовнішньополітичних доктрин Середньовіччя.
32. Хрестові походи. Міжнародна діяльність духовно-лицарських орденів.
33. Діяльність європейських та візантійських дипломатів у XI-XV ст.
34. Етапи та міжнародні наслідки реконквісти.
35. Столітня війна та її міжнародні наслідки.
36. Міжнародне становище Південно-Східної Русі у XIII-XV ст.
37. Утворення Галицько-Волинської держави та її відносини із Золотою Ордою, Литвою та Польщею.
38. Зовнішня політика країн Близького Сходу напередодні та під час хрестових походів.
39. Монголо-татарська навала, як зовнішньополітичний чинник. Створення Монгольської імперії та її міждержавні зв'язки.
40. Зовнішня політика імперії Тимурідів.
41. Завоювання турків-османів та загибель Візантії. Османська загроза країнам Європи.
42. Зовнішня політика середньовічної Індії. Делійський султанат та його боротьба з експансією монголів і Тамерлана.
43. Міжнародне становище середньовічного Китаю.
44. Японія в міжнародних відносинах Середньовіччя.
45. Вплив Великих географічних відкриттів та ідеології гуманізму й Реформації на зовнішню політику провідних держав.

46. Протиріччя між Іспанією, Священною Римською імперією та Францією в XVI ст. Італійські війни.
47. Іспано-англійське суперництво у XVI ст.
48. Утворення Речі Посполитої та її зовнішня політика.
49. Зовнішня політика Росії у XVI – першій половині XVII ст.
50. Передумови, хід та наслідки Тридцятилітньої війни.
51. Країни Близького Сходу у міждержавних відносинах в кінці XV – першій половині XVII ст. Турецька загроза.
52. Утворення та міжнародне становище Імперії Великих моголів
53. Головні принципи Вестфальської системи міжнародних відносин.
54. Спроби Франції домогтися гегемонії у Європі та світі у другій половині XVII – середині XVIII ст.
55. Національно-визвольна війна українського народу під керівництвом Б. Хмельницького. Дипломатія Козацької держави.
56. Війна за іспанську спадщину 1701-1714 рр. та її наслідки.
57. Північна війна та Ніштадтський мирний договір 1721 р. Російська імперія як новий чинник світової політики.
58. Російсько-турецькі війни XVIII ст.
59. Семирічна війна 1756-1763 рр. та її наслідки для Європи і світу.
60. Міжнародні відносини під час боротьби північноамериканських колоній Англії за незалежність. Створення США
61. Початок Великої Французької революції та її вплив на міжнародні відносини.
62. Війни революційної Франції. Порушення старої системи європейської рівноваги.
63. Прихід Наполеона до влади та початок Наполеонівських воєн.
64. Дипломатична та розвідницька діяльність Ш. Талейрана.
65. Імперія Наполеона, її зовнішньополітичні імперативи.
66. Крах Наполеонівської імперії.
67. Віденський конгрес 1814-1815 рр. та формування Віденської системи міжнародних відносин.
68. Вплив на зовнішню політику провідних держав національно-визвольної боротьби народів Латинської Америки, Центральної та Південної Європи.
69. «Доктрина Монро» і початок експансіонізму США.
70. Зовнішньополітичні наслідки європейських революцій 1848-1849 рр. та Кримської війни.
71. Утворення дуалістичної Австро-Угорщини. Об'єднання Італії.
72. Франко-пруська війна та об'єднання Німеччини. Постфранкфуртський порядок.
73. Російсько-турецька війна 1877-1878 рр. та її міжнародні наслідки.
74. Колоніальна політика європейських країн у XIX ст. та зростання колоніальних і континентальних протиріч.
75. Причини та міжнародні наслідки створення Троїстого та Російсько-французький союзів.

76. Загострення відносин між провідними державами на зламі XIX–XX ст. Іспано-американська, англо-бурська, російсько-японська війни.
77. Англо-германський антагонізм початку XX ст. Угоди Англії з Францією та Росією й завершення створення Антанти.
78. Марокканські конфлікти та італо-турецька війна 1911-1912 рр.
79. Перша та Друга Балканські війни.
80. Причини Першої світової війни.
81. Стратегічні плани та військовий потенціал Центральних держав й країн Антанти напередодні Першої світової війни.
82. «Сараєвське вбивство» та Липнева політична криза 1914 р.
83. Воєнні дії 1914 р. та їх вплив на активність дипломатичних корпусів воюючих держав.
84. Кампанії 1915 р.
85. Воєнні дії 1916 р.
86. Спроби та провал «мирних маневрів» держав в 1916-1917 рр.
87. Воєнні дії у 1917 р. Вступ США до війни.
88. Міжнародні наслідки Лютневої революції та Жовтневого перевороту в Росії. Брестський мирний договір.
89. «14 пунктів» В. Вільсона. Закінчення та підсумки Першої світової війни.
90. Паризька мирна конференція 1919-1920 рр.
91. Боротьба держав за панування на Тихому океані. Вашингтонська конференція 1921-1922 рр.
92. Створення Версальсько-Вашингтонської системи та її головні протиріччя.
93. Особливості міжнародних відносин в Європі у першій половині 1920-х рр.
94. Репараційне питання у 1920-х рр. Плани Дауеса та Юнга.
95. Міжнародні відносини у другій половині 1920-х рр. Пакт Бріана-Келлога.
96. Світова економічна криза 1929-1933 рр. та її вплив на міжнародні відносини. Виникнення двох вогнищ війни.
97. Напад Італії на Ефіопію. Італо-німецька інтервенція в Іспанії.
98. «Вісь Рим-Берлін» та формування союзу країн-агресорів.
99. Політика умиротворення агресорів. Міжнародні наслідки «Аншлюсу» Австрії й Мюнхенської угоди.
100. Пакт Молотова-Ріббентропа. Додатковий таємний протокол про розподіл територій у Центрально-Східній Європі
101. Причини Другої Світової війни.
102. Початок Другої світової війни. «Дивна війна».
103. Територіальне розширення СРСР у 1939-1940 рр. Радянсько-німецькі стосунки у 1939-1941 рр.
104. Воєнні дії та дипломатичні стосунки у 1940- першій половині 1941 рр. р.
105. Напад Німеччини та її сателітів на СРСР. Воєнні дії у 1941-1942 рр.
106. Особливості формування та діяльність антифашистської коаліції. Вступ США у війну.
107. Воєнні дії та дипломатичні стосунки у 1943 р. Тегеранська конференція та її рішення.

108. Вплив перемог радянських військ на дипломатичні дії СРСР. Кримська (Ялтинська) конференція.
109. Поразка і капітуляція Німеччини. Конференції у Сан-Франциско та Потсдамі.
110. Міжнародні відносини у Азійсько-Тихоокеанському регіоні під час Другої світової війни. Поразка і капітуляція Японії.
111. Головні підсумки Другої світової війни.

10. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Методичне забезпечення

Лиман С. І. Історія міжнародних відносин : навчально-методичний комплекс дисципліни для студентів спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» освітньої програми «Міжнародні відносини та регіональні студії» / Лиман С. І. Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2019. 52 с.

Основна література

1. Брусиловська О. І. Історія міжнародних відносин (сер. III тис. до н. е. – сер. XVII ст. н. е.): навч.-метод. посіб. / О. І. Брусиловська, І. М. Коваль. Одеса: Одеськ. нац. ун-т імені І. І. Мечникова, 2013. 188 с.
2. Булик М. В. Історія міжнародних відносин у давні часи: навчальний посібник. Маріуполь : МДУ, 2017. 274 с.
3. Григор'єва Т. Історія дипломатії: від давнини до кінця XVIII ст. / Т. Григор'єва. Київ : Видавн. дім «Києво-Могилянська Академія», 2014. 177 с.
4. Зінченко А. Л. Історія дипломатії: від давнини до Нового часу / А. Л. Зінченко. К.: Проза, 2005. 560 с.
5. Іваницька О. П. Історія міжнародних відносин (1918-1945 роки): Навч. посіб. / О. П. Іваницька. К.: Видавничий Дім «Слово», 2011. 632 с.
6. Історія міжнародних відносин (від Стародавнього світу до початку XX ст.): Навч. посіб. / Я. Б. Турчин, Р. Б. Демчишак, Т. І. Плазова. Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2013. 139 с.
7. Історія міжнародних відносин (1914—2015): навч. посіб. для студентів ВНЗ, викл. / Я. Б. Турчин, Р. Б. Демчишак, Л. С. Матлай ; Л. : Вид-во Львів. політехніки, 2016. 140 с.
8. Історія міжнародних відносин : підруч. / І. В. Алексеєнко, А. Х. Маргулов, І. А. Єремєєва, М. В. Несправа. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2020. 228 с.
9. Історія дипломатичних відносин у XX сторіччі / М. Й. Марущак. Вінниця : Нова Кн., 2008. 365 с.
10. Кучменко Е. М. Історія міжнародних відносин першої половини XX ст. : у 2 ч. / Е. М. Кучменко. К. : ІПК ДСЗУ, 2007. Ч. 1. 369 с.; Ч. 2. 386 с.
11. Кучик О. С. Зовнішня політика України: навчальний посібник / О. С. Кучик, О. А. Заяць. К.: Знання, 2010. 334 с.
12. Лиман С. І. Історія міжнародних відносин та дипломатії (довестфальська доба) : навчальний посібник / С. І. Лиман, А. Ю. Парфіненко. Суми : Університетська книга, 2024. 700 с.
13. Марущак, М. Й. Історія дипломатії XX ст.: Курс лекцій. Львів, 2003. Бескид Біт, 2003. 303 с.
14. Пронь С.В. Міжнародні відносини та зовнішня політика. 1914-1991 роки: Навч. посіб. / С. В. Пронь. Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. П. Могили, 2009. 140 с.

15. Хижняк І. А. Нова історія міжнародних відносин у системному форматі (1648-1918): Підручник / І. А. Хижняк. К.: Персонал, 2009. 224 с.
16. Чекаленко Л. Д. Зовнішня політика України (від давніх часів до наших днів): Підручник / Л. Д. Чекаленко, С. Г. Федуняк. К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2010. 464 с.

Допоміжна література

1. Борисова О. В. Зовнішня політика України: історія та сучасність / О. В. Борисова. Київ : Кондор, 2017. 341 с.
2. Булик М. В. Історія міжнародних відносин у давні часи : навчальний посібник / Булик М. В. Маріуполь : МДУ, 2017. 274 с.
3. Гавриленко О. А., Сироїд Т. Л. Історія міжнародного права: стародавня доба : навчальний посібник. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2021. 232 с.
4. Головка О. Б. Корона Данила Галицького. Волинь і Галичина в державно-політичному розвитку Центрально-Східної Європи раннього та класичного середньовіччя. Київ : Стило, 2006. 575 с.
5. Головка О. Русь і Польща в міжнародному житті Європи (X – перша половина XIII ст.). Київ, б. в., 2021. 600 с.
6. Великі держави у Світовій війні 1914–1918: протистояння ідей і дипломатій : Монографія / За ред. С.С. Трояна. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2020. 152 с.
7. Войтович Л. Історія війн і військового мистецтва / Л. Войтович, Ю. Овсінський. Київ : Фоліо, 2017. Т. 1. 896 с.
8. Гавриленко О. А. Історія міжнародного права: стародавня доба : навчальний посібник / О. А. Гавриленко, Т. Л. Сироїд. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2021. 232 с.
9. Гай Светоній Транквілл. Життєписи дванадцяти цезарів / пер. П. Содомори. Львів : СПОЛОМ, 2012. 280 с.
10. Головченко В. І. Нариси з історії міжнародних відносин та зовнішньої політики країн Азії й Африки: навч. посіб. / В. І. Головченко, О. П. Степанов. К.: «Юрисконсульт», 2014. 424 с.
11. Вонсович С. Г. Історія зарубіжних політичних вчень : навч. посіб. Ч. 1. Політичні вчення Стародавнього Сходу і античності. Кам'янець-Подільський, 2021. 160 с.
12. Денисенко В. В. Ксенія і проксенія: співвідношення союзів приватної і публічної гостинності у міжполісних відносинах Стародавньої Греції // Порівняльно-аналітичне право. 2015. № 5. С. 21–24.
13. Дмитрієв А. І. Вестфальський мир 1648 року і сучасне міжнародне право / А. І. Дмитрієв. Київ : Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2001. 426 с.
14. Д'ячков С. В. Історія середньовічного Сходу : підручник для студентів класичних університетів / С. В. Д'ячков. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2022. 448 с.
15. Колесников К. М. Міжнародні відносини, зовнішньополітичний статус та проблема митно-податкового суверенітету Херсонесу Таврійського від початку до кінця II ст. до н. е. // Древности 2014–2015. Харьковський историко-археологический ежегодник. Т. 13. С. 28–37.
16. Лиман С. І. 100 років після Тріанону : угорсько-французькі політичні відносини та проблеми європейської безпеки / С. І. Лиман, А. Ю. Парфіненко // Актуальні проблеми міжнародних відносин та міжнародного права: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 14 лютого 2020 року). Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2020. С. 44–50.
17. Лиман С. І. Нормандські формати : відомий регіон як актор та символ у міжнародних відносинах X – XXI ст. / С. І. Лиман, А. Ю. Парфіненко // Стратегічні напрями зовнішньої політики Європейського Союзу : матеріали II-ї Міжнародної науково-практичної конференції (Харків, 16 квітня 2020 року). Х., 2020. С. 93–100.

18. Лиман С. Осяяні вогнем: Столітня війна в творчості професора імператорського Харківського університету М. Н. Петрова (1826-1887) / С. І. Лиман // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Історія». Харків, 2021. Випуск 60. С. 49-71.
19. Лиман С. Міжнародні відносини зарубіжних слов'ян доби Середньовіччя у навчальних курсах Г. А. Ільїнського: харківський період його науково-педагогічної діяльності (1907–1909 рр.) / С. І. Лиман // Дриновський збірник. Софія-Харків, 2022, Т. 15. С. 245–255.
20. Лиман С. І. Міжнародні відносини XI століття у творчості В. К. Надлера (1840-1894) / С. І. Лиман // Zaporizhzhia Historical Review. Запоріжжя : ЗНУ, 2022. Вип. 6(58). 2022. С. 378–390.
21. Лиман С. Дипломатична діяльність Клеменса фон Меттерніха у творчості Василя Карловича Надлера (1840–1894) / С. І. Лиман // Проблеми історії країн Центральної та Східної Європи: збірник наукових праць. Кам'янець Подільський, 2022. Вип. 10. С.376–395.
22. Лиман С. Швеція у довестфальську добу міжнародних відносин: досвід досліджень учених України у XIX – на початку XX ст. / С. І. Лиман // Ucrainica Mediaevalia. 2023. № 5. С. 53–65.
23. Лиман С. І., Парфіненко А. Ю. Золотом, сталлю і словом: зовнішня політика Візантії у творчості одеських істориків (1817-1885) // Проблем історії країн Центральної та Східної Європи. Кам'янець-Подільський, 2023. Вип. 11. С. 155-179.
24. Лиман С. І. Розвідка і дипломатія Сельджуцької імперії на сторінках трактату Нізама аль-Мулька «Сіасет-наме» // LAUREA V. Античний світ і середні віки. Харків, 2024. С. 27–29.
25. Майєвський П. М. Коли спалахне війна? 1938. Аналіз кризи. Київ: Локальна історія, 2024. 600 с.
26. Перша та Друга світові війни в історії людства (до 100-річчя початку Першої і 75-річчя початку Другої світових воєн): Монографія / Ред. С.С. Трояна. К.: ДП «НВЦ» «Пріоритети», 2014. 316 с.
27. Пісня про Ролянда / зі старофр. мови пер. І. Качуровський. Львів : Астролябія, 2008. 196 с.
28. Різ Л. Друга світова війна за зачиненими дверима: Сталін, нацисти і Захід: Пер. з англ. / Д. Різ. К.: Темпора, 2010. 444 с.
29. Ріс. Л. Гітлер і Сталін. Тирани і Друга світова війна / Л. Ріс. Київ: Лабораторія, 2021. 544 с.
30. Ріс Л. За лаштунками війни. Сталін, нацисти і Захід / Л. Ріс. Київ: Лабораторія, 2023. 464 с.
31. Рубель В. А. Історія середньовічного Сходу / В. А. Рубель. Київ : Либідь, 2002. 624 с.
32. Сагайдак О. П. Дипломатичний протокол та етикет : підручник. Київ : Знання, 2012. 262 с.
33. Семко Я. С. Лицарство та хрестові походи середньовіччя: документи та матеріали : навчальний посібник /Я. С. Семко. Одеса : Ун-т Ушинського, 2022. 229 с.
34. Симоненко Р. Г. Міжнародна обстановка непередодні Другої світової війни / Р. Г. Симоненко. К. : Вид-во гуманіт. л-ри, 2010. 71 с.
35. Сунь-Цзи. Мистецтво війни. Київ : КСД, 2022. 128 с.
36. Троян С. С. Так народжувалися глобальні конфлікти: причини і початок Першої та Другої світових воєн. Перша та Друга світові війни в історії людства (до 100- річчя початку Першої і 75-річчя початку Другої світових воєн). К.: Пріоритети, 2014. С. 3–13.
37. Фукуяма Ф. Політичний порядок і політичний занепад. Від промислової революції до глобалізації демократії. Київ: Наш Формат. 2019. 608 с.

38. Ціватий В. Г. Європейське відлуння і дороговкази Віденського конгресу: інституціональна та політико-дипломатичні витоки Європейського союзу (теоретико-методологічний аспект) / В. Г. Ціватий // Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Історія. Політологія. 2016. Вип. 15. С. 162–170.
39. Ціватий В. Г. Зовнішні справи і дипломатичні практики Флорентійської республіки на межі Середньовіччя та раннього Модерного часу: інституціональний дискурс (проблеми історичної та сучасної комунікології) / В. Г. Ціватий // Зовнішні справи. 2020. № 9–10. С. 33–40.
40. Ціватий, В. Г. Європейська система міжнародних відносин і дипломатична практика в період Тридцятилітньої війни (1618-1648рр.): інституціональний та конгруентний дискурси / В. Г. Ціватий // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія «Історичні науки». 2020. Вип. 30. С 39–49.
41. Ціватий В. Г. Дипломатія і зовнішня політика європейських держав у добу раннього Нового часу: метаморфози та інституціональні традиції Вестфальської системи міжнародних відносин / В. Г. Ціватий // Die wichtigsten Vektoren für die Entwicklung der Wissenschaft im Jahr 2020. Luxembourg, Grand Duchy of Luxembourg Band 2. S. 95–99.
42. Чернявський А. Зародження міжнародного права у Стародавній Індії // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 2012. № 6. С. 163–166.
43. Шама О. І. Хрестоматія з історії Стародавнього Сходу. Тернопіль : ТНПУ, 2015. 488 с.
44. Яблонський В. В. Військове мистецтво і дипломатія давнього Єгипту доби Нового царства. Київ : Друкарник, 2024. 214 с.
45. Яворська А. О. Мирний договір між Рамсесом II та хетським царем Хаттусілі III // Історіосфера. Одеса, 2017. С. 83–88.
46. Arndt J. Der Dreißigjährige Krieg 1618–1648 / J. Arndt. Stuttgart : Reclam, 2009. 340 s.
47. Bernstein W. J. A splendid exchange : how trade shaped the world / W. J. Bernstein. New York : Grove Press, 2008. 467 p.
48. Beckett I. The Great War. Harlow: Longman. 2007. 813 p.
49. Beate D., Winter E. Rome and Persia in Late Antiquity. Neighbours and Rivals. Cambridge : Cambridge University Press, 2007. 348 p.
50. Bell D. A. The first total war: Napoleon's Europe and the birth of warfare as we know it. Boston: Houghton Mifflin Harcourt, 2014. 420 p
51. Chandra S. History of Medieval India: 800–1700 / S. Chandra. Hyderabad : Orient BlackSwan : Orient Longman, 2007. 392 p.
52. Christie N. Muslims and Crusaders: Christianity's Wars in the Middle East, 1095–1382: From the Islamic Sources / N. Christie. Unit London and New York : Routledge, 2014. 246 p.
53. Clausewitz, C. von. Napoleon's 1796 Italian Campaign. Trans and ed. Nicholas Murray and Christopher Pringle. Lawrence, Kansas: University Press of Kansas, 2019. 336 p.
54. Commager, H. S. The Story of the Second World War. Brassey's, 2004. 352 p.
55. Connelly O. The wars of the French Revolution and Napoleon, 1792–1815. New York, Routledge; 2006. 284 p.
56. Cowan R. Roman Conquests: Italy / R. Cowan. Barnsley: Pen & Sword Books, 2009. 192 p.
57. Croxton D. The Last Christian Peace: The Congress of Westphalia as A Baroque Event / D. Croxton. New York : Palgrave Macmillan, 2013. 452 p.
58. Darwin J. After Tamerlane. The Rise and Fall of Global Empires, 1400–2000 / J. Darwin. L. : Bloomsbury Press, 2008. 578 p.
59. Frahm E. Assyria: The Rise and Fall of the World's First Empire. New York, Basic Books, 2023. 528 p.

60. Frost R. I. *The Northern Wars: War, State and Society in Northeastern Europe, 1558–1721*. 2nd ed. / R. I. Frost. N. Y. : Routledge, 2014. 416 p.
61. Gardner, Hall. *The Failure to Prevent World War I: The Unexpected Armageddon*. New York. Routledge, 2015. 294 p.
62. Gibbon E. *The History of the Decline and Fall of the Roman Empire*. London : Penguin Classics. 2001. 795 p.
63. Gray C. S. *War, peace and international relations : an introduction to strategic history* / Colin S. Gray. N.Y.: Routledge, 2007. 306 p.
64. Green D. *The Hundred Years War: A People's History* / D. Green. New Haven and London : Yale University Press, 2014. 360 p.
65. Heather P. *Empires and Barbarians: The Fall of Rome and the birth of Europe*. New York : Oxford University Press. 2010. 752 p.
66. *International Relations in Political Thought: Texts from the Ancient Greeks to the First World War* / Christopher Brown, Chris Brown, Terry Nardin & Nicholas Rengger (eds.). Cambridge : Cambridge University Press, 2002. 630 p.
67. Jackson P. *The Mongols and the West: 1221–1410* / P. Jackson. Harlow, England; New York: Longman. London : Routledge, 2018. 452 p.
68. Kamen H. *Empire: How Spain Became a World Power, 1492–1763*. / H. Kamen. New York: HarperCollins, 2003. 640 p.
69. Kennedy H. N. *The Great Arab Conquests: How the Spread of Islam Changed the World We Live In* / H. N. Kennedy. Philadelphia : Da Capo Press, 2008. 421 p.
70. Knight R. *Britain Against Napoleon: The Organisation of Victory, 1793–1815*. London, Penguin UK, 2013. 720 p.
71. Law N. N. *Inter-state Relations in Ancient India*. Charleston : Legare Street Press, 2023. 120 p.
72. Lightbody B. *The Second World War: Ambitions to Nemesis*. London & New York, NY: Routledge, 2004. 302 p.
73. Macdonel A. G. *Napoleon and His Marshals*. Sharpe Books. 2019. 238 p.
74. MacMillan M. *The War That Ended Peace: The Road to 1914*. Profile Books, 2013. 784 p.
75. *Medieval Foundations of International Relations* / ed. By W. Bain. London & New York Oxford : Routledge, 2017. 196 p.
76. Newitt M. D. D. *A History of Portuguese Overseas Expansion, 1400–1668* / M. D. D. Newitt. Routledge, 2005. 324 p.
77. Norman D. *Europe at War 1939–1945: No Simple Victory*. Pan Books Ltd; 2007. 544 p.
78. Parfinenko A. Russian Revisionism as a Challenge to the International Order. *Actual Problems of International Relations*. 2023. Vol. 154(1). P. 18–33.
79. Parker E. H. *China, Her History, Diplomacy, And Commerce: From The Earliest Times To The Present Day* (1901). Whitefish : Kessinger Publishing, 2010. 374 p.
80. Phillips C., Axelrod A. *Encyclopedia of Historical Treaties and Alliances*. New York : Facts on File, 2005. 1071 p.
81. Prokopios. *The Wars of Justinian* / trans. by H. B. Dewing, revised by A. Kaldellis. Indianapolis : Hackett Publishing Company, Inc., 2014. 642 p.
82. Romane J. *The First and Second Italian Wars 1494–1504: Fearless Knights, Ruthless Princes and the Coming of Gunpowder Armies* / J. Romane. Bransley: Pen and Sword Military, 2020. 256 p.
83. Romer J. *History of Ancient Egypt: From the First Farmers to the Great Pyramid*. London : Penguin Books, 2012. 512 p.
84. Scheidel W. *Escapes from Rome: The Failure of Empire and the Road to Prosperity*. Princeton : Princeton University Press, 2019. 696 p.
85. Streusand D. E. *Islamic Gunpowder Empires: Ottomans, Safavids, and Mughals* / D. E. Streusand. N. Y. : Perseus Books Group, 2010. 408 p.

86. The Arthashastra by Chanakya (Kautilya): New Modern Edition (Classics on War and Politics). Classics Press, 2019. 179 p.
87. The Roman Eastern Frontier and the Persian Wars AD 363–628 / compiled and ed. by Michael H. Dodgeon, Samuel N. C. Lieu. N. Y. : Routledge, 2002. 408 p.
88. Tyerman Ch. The World of the Crusades / Ch. Tyerman. New Haven & London : Yale University Press, 2019. 420 p.
89. Young T. Readings in the International Relations of Africa / T. Young. Indiana. Indiana University Press: 2016, 384 p.
90. Vogel E. F. China and Japan: Facing History / E. F. Vogel. Cambridge ; London ; Harvard University Press, Belknap Press, 2019. 536 p.
91. Wilkinson P. International Relations: A Very Short Introduction / P. Wilkinson. Oxford: Oxford University Press, 2007. 144 p.
92. Wilson P., Evans R. The Holy Roman Empire, 1495–1806: A European Perspective / P. Wilson, R. Evans. Leiden : Brill, 2012. 418 p.
93. Wills J. E. China and Maritime Europe, 1500–1800: Trade, Settlement, Diplomacy, and Missions / J. E. Wills. Cambridge ; New York : Cambridge University Press, 2011. 297 p.

Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Брусиловська О. І., Коваль І. М. Історія міжнародних відносин (сер. III тис. до н. е. – сер. XVII ст. н. е.): навч.-метод. посіб. URL.: <http://www.uk.x-pdf.ru/5istoriya/1563434-1-oi-brusilovska-im-koval-istoriya-mizhnarodnih-vidnosin-ser-iii-tis-ser-xvii-ne-navchalno-metodichniy-posibnik-dl.php>
2. Бжезінський З. Велика шахівниця. Американська першість та її стратегічні імперативи. URL.: dontsov-nic.com.ua/wp-content/.../03/Bjezinski.Velyka-shahivnytsia.pdf
3. Зінченко А. Л. Історія дипломатії: від давнини до Нового часу / А. Л. Зінченко. К.: Проза, 2005. 560 с. URL.: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0001402>
4. Історія сучасного світу : соціально-політична історія. XV- початку XXI століть : навч. посіб. / [Ю. А. Горбань, Б. І. Білик, М. М. Карабанов [та ін.] ; за ред. Ю. А. Горбаня. URL.: library.udpu.org.ua/library.../6istorichninauki.pdf
5. Павлюк В.В. Новітня історія країн Західної Європи та Північної Америки (1918-1945)/ URL.: <https://lib.ua.edu.ua/.../history/Павлюк%20Новітня%20історія%20країн%20Західно>.
6. Gray C. S. War, peace and international relations : an introduction to strategic history / Colin S. Gray. N.Y.: Routledge, 2007. 306 p. URL.: <https://www.routledge.com/War-Peace-and-International-Relations-An-introduction-to-strategic-history/Gray/p/book/9780415594875>
7. Norman D. Europe at War 1939–1945: No Simple Victory. Pan Books Ltd; 2007. 544 p. URL.: <https://archive.org/details/nosimplevictoryw0000davi>
8. Wilkinson P. International Relations: A Very Short Introduction / P. Wilkinson. Oxford: Oxford University Press, 2007. 144 p. URL.: https://www.academia.edu/20935310/international_relation_a_very_short_introduction_Paul_Wilkinson
9. Young T. Readings in the International Relations of Africa. Indiana. Indiana University Press: 2016, 384 p. URL.: http://www.ed.uiuc.edu/EPS/PES-yearbook/95_docs/rorty.html
<https://dokumen.pub/readings-in-the-international-relations-of-africa-0253018803-9780253018809.html>

11. ОСНОВНІ ТЕРМІНИ ТА ПОНЯТТЯ

Автономія – форма самоврядування певної частини держави (населення), закріплена в загальнодержавній конституції.

Авторитаризм – один з типів недемократичної політичної влади однієї особи або групи осіб при збереженні деяких цивільних, економічних, духовних свобод для громадян.

Агресія – застосування сили першою якою-небудь державою проти територіальної цілісності або політичної незалежності іншої держави або народу (нації).

Анархізм – суспільно-політична течія, що прагне до необмеженої свободи особистості й заперечує необхідність державної політичної влади.

Анархо-синдикалізм – течія в робітничому русі, яка відкидає політичну боротьбу, вважає профспілки основною формою організації робітників та відстоює тактику загальних страйків та саботажів.

Анексія – один з видів агресії, насильницький акт приєднання державою частини або всієї території іншої держави.

Беззастережна капітуляція – припинення боротьби і здача однією з воюючих держав при повному розгромі її збройних сил.

Демографічний вибух – швидке зростання протягом невеликого часу чисельності населення окремої країни.

Геополітика – це наука про багатогранну політику держав та інших суб'єктів, спрямована на вивчення можливостей активного використання даностей геопростору в інтересах військово-політичної, культурно-інформаційної, економічної та екологічної безпеки в межах відповідних полів взаємодії.

Геостратегія – політична наука, що визначає засоби і методи для досягнення геополітичної мети держави або групи держав-союзників — збереженні і збільшенні могутності держави або союзу держав, а в несприятливих умовах кризи — мінімалізації збитків та відновленні первісного докризового стану.

Геноцид – крайня форма дискримінації, цілеспрямовані дії, вчинені з метою знищити, повністю або частково етнічну, расову або релігійну групу або окремих народ.

Гонка озброєнь – форма політичного протистояння держав або військових блоків за перевагу в області збройних сил.

Дипломатія – засіб здійснення зовнішньої політики держави, що становить сукупність мирних заходів, пов'язаних зі здійсненням міжнародних відносин.

Диктатура – необмежена державна влада окремої особи чи суспільної верстви, яка спирається на силові методи правління, використовує цензуру, насильство та терор.

Диктатура пролетаріату – в марксизмі форма державної влади, яка встановлюється шляхом пролетарської революції.

Домініон – самоврядна колонія.

Декларація – офіційна заява або нормативний документ, призначений для повідомлення офіційних осіб.

Демілітаризація (роззброєння) – офіційно встановлена заборона тримати на окремій території збройні сили, ліквідація оборонної промисловості та військових укріплень.

Зовнішня політика – це діяльність держави на міжнародній арені, яка регулює відносини з іншими суб'єктами зовнішньополітичної діяльності – державами, їх союзами та блоками, зарубіжними громадськими об'єднаннями, всесвітніми і регіональними міжнародними організаціями.

Індустріалізація – процес техніко-економічного переходу від аграрного до індустріального суспільства, який супроводжується створенням великого машинного виробництва в усіх галузях господарства, урбанізацією, остаточним формування класів підприємців та найманих робітників;

Ідеологія – система концептуально оформлених політичних поглядів, уявлень, ідей, що відображають інтереси різних соціальних верств, партій, товариств та окремих людей.

Імперія – форма великого державно-політичного утворення, що складається з політичного центру (метрополії) та підпорядкованих центральній владі територій і народів. Значна частина цих територій може бути примусово включена до складу імперії і мати статус колоній.

Інвестиції – процес вкладення капіталу в економіку з метою придбання основних фондів, активів та отримання доходу.

Капітал – гроші, які вкладаються підприємцями в розвиток виробництва з метою отримання прибутку.

Колонія – територія або країна, що позбавлена політичної та економічної незалежності й знаходиться під владою іноземної держави – метрополії.

Консерватизм – сукупність громадсько-політичних, ідеологічних, культурних течій, що спираються на ідею традицій, збереження існуючих та усталених соціальних систем і норм, неприйняття революцій та радикальних реформ.

Лібералізм – громадсько-політична та ідеологічна течія, що проголошувала принципи громадянських, політичних і економічних свобод індивідууму, обстоювала вільне підприємництво, парламентський лад, послаблення різних форм державного і суспільного примусу щодо осіб, шлях мирних поступових реформ.

Марксизм – система філософських, економічних і громадсько-політичних поглядів. Його основоположники (К. Маркс, Ф. Енгельс) наполягали на тому, що капіталізм неминуче загине внаслідок загострення його внутрішніх суперечностей та зростання політичної активності пролетаріату.

Міжнародні відносини – це сукупність політичних, економічних, ідеологічних, правових, військових, інформаційних, дипломатичних та інших зв'язків і взаємовідносин між державами і системами держав, між основними

соціальними, економічними і політичними силами, організаціями і рухами на світовій арені.

Мілітаризм – державна ідеологія і політика постійного нарощування воєнної могутності держави, силового втручання в справи інших держав,

Монархія – форма державного правління, за якої главою держави повністю або частково є одна особа спадкоємного правителя.

Націоналізм – різноманітні ідеологічні течії і політичні рухи, які трактують націю як вищу форму суспільства.

Національно-визвольний рух – боротьба народів за національну, економічну і політичну незалежність.

Нацизм (національний соціалізм, або націонал-соціалізм) – політична ідеологія і політичний режим Німеччини у часи Третього рейху. Н. заснований на ідеї про зверхність «вищої» арійської раси над іншими, «неповноцінними» расами, необхідності завоювання нових територій та заселення їх німцями. Найжорстокіша насильницька форма державної влади.

Олігархія – одна з форм державного правління, за якої політична й економічна влада належить невеликій групі осіб.

Опозиція – політична партія, група, іноді верства населення, яка виступає проти правлячої влади і демонструє альтернативну політику.

Опортунізм – політика відмови від активних форм боротьби робітників проти промисловців, обмеження робітничого руху боротьбою за реформи.

Ревізіонізм – політика перегляду окремих ідеологічних доктрин.

Регіон – певна територіальна одиниця (район, область, зона), що вирізняється з-поміж інших таких же одиниць специфічними рисами (географічними, геологічними, етнографічними, економічними і т. ін.).

Реформізм – ідейно-політична течія, представники якої виступали за поступове перетворення суспільства шляхом мирних послідовних реформ.

Репарація – форма матеріальної відповідальності держави за шкоду, заподіяну іншим державам, які зазнали збройного нападу.

Революція (соціальна) – докорінний переворот у формі державного правління, суспільному житті, ідеології та виробничих відносинах.

Реформа – поступове перетворення у суспільно-політичному житті, ідеології, економічній сфері.

Сепаратний мир – мирний договір, укладений одним з учасників воюючого військово-політичного блоку без згоди союзників.

Соціалізм – ідеологія лівих політичних рухів, що декларують створення суспільства «соціальної справедливості»; назвасуспільно-економічного та політичного ладу в СРСР та в країнах-союзниках.

Суспільно-політичний рух – форма громадського об'єднання людей на певних ідейних засадах.

Тоталітаризм – один з типів недемократичної політичної влади, яка намагається встановити повний (тотальний) державний контроль над усіма сторонами життя суспільства.

Фашизм – радикальна націоналістична ідеологія, самоназва правого руху та форма правління в Італії з 1922 по 1943 рр. Для ф. характерні: тоталітаризм, жорстока цензура, культ особи, боротьба за панування над іншими державами.

Цензура – система державного контролю над засобами масової інформації.

Шовінізм – крайня форма націоналізму, представники якої наполягають на національній виключності та протиставляють інтересів своєї нації інтересам інших націй.

Електронне навчальне видання комбінованого використання
Можна використовувати в локальному та мережному режимі

Лиман Сергій Іванович

ІСТОРІЯ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Методичні рекомендації
до вивчення дисципліни (для здобувачів першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти спеціальності 291 «Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії» освітньої програми
«Міжнародні відносини та регіональні студії»)

В авторській редакції

Підписано до розміщення 28.03.2025. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 2,94. Обсяг 1.183 Кб. Зам. № 118/25.

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
61022, м. Харків, майдан Свободи, 4.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3367 від 13.01.2009
Видавництво ХНУ імені В. Н. Каразіна